

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 3C0073

SOCIAL SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 3C

ISSN : 1308-7444

© 2010 www.newwsa.com

Lale Güremen

Amasya University

lguremen@gmail.com

Amasya-Turkey

**KENT KİMLİĞİ VE ESTETİĞİ YÖNÜYLE KENTSEL DONATI ELEMANLARININ AMASYA
KENTİ ÖZELİNDE ARAŞTIRILMASI**

ÖZET

Amasya'da Ziya Paşa Bulvarı üzerindeki Yeşilırmak promenatı (gezi yolu) ve Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarını bu yaklaşımlar ile değerlendirmeyi hedefleyen bu çalışmanın öncelikli amacı, kentsel donatı elemanlarının düzenlenmesinde geçerli olabilecek bazı ölçütlerin tartışmaya açılmasıdır. Çalışma kapsamında Bulvarlar üzerinde bulunan donatı elemanları bir sınıflamaya tabi tutulmuş, tasarım ve yer seçim kararlarına ilişkin problem alanları saptanarak, özgün görselleştirme ve mekânsal analizleri yapılarak kentsel donatı elemanlarının kent için anlamları ve kentle kurdukları ilişki, Amasya'nın çağdaş kimliği bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk ve Ziya Paşa Bulvarı, Kent Kimliği,
Kent Estetiği, Kentsel Dış Mekan,
Kent Donatı Elemanları

**A RESEARCH ABOUT URBAN FURNITURE IN THE ASPECT OF URBAN IDENTITY AND
AESTHETICS WITHIN THE EXAMPLE OF AMASYA PROVINCE**

ABSTRACT

This research aims at evaluating the urban furniture placed in Yeşilırmak promenade on Ziya Paşa Avenue and Atatürk Avenue in Amasya under the light of these approaches. The primary aim of this research is to start a discussion about some criteria that may be valid in the arrangement of urban furniture. Under the scope of this research, furniture located at the avenues have been classified, concerns about the selection of design and places have been determined, original visualization and spatial analyzes have been made. As a result, urban furnitures have been examined in the aspect of their signification for and relationship with the city, within the context of Amasya's contemporary identity.

Keywords: Amasya Atatürk Boulevard and Ziya Paşa Boulevard,
Urban Identity, Urban Aesthetic, Urban Outdoor,
Urban Furniture

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsan var olduğu yer üzerinde mekan hissini duymuş ve bunu doğanın olumsuz etkilerinden koruma gereksinimi altında kendi birimlerine indirgeyerek, kendisi için özel bir mekan, yer haline getirmiştir. İnsanın meydana getirdiği bu mekan ile öykünme elemanı doğa ve elemanları onun 'Fiziksel çevre dediğimiz doğal ve yapay çevresini oluşturur. Fakat bu fiziksel çevre, onu kavrayan, eklemeler yapan insandan ve etkinliklerinden kısaca onun toplumsal ve kültürel çevresi olarak adlandırdığımız yaşantısından ayrılamaz. İnsanlar için yaşam, en azından kültürel parçasıdır ve onunla mevcuttur.

Bir başka deyişle mekan; sınırlandırılmış ve bir amaca yönelik, fiziksel olarak birçok bağlantısı olan boşluktur ve kendisine kültürel ve bölgesel içerik taşıyan bir bütünsel anlam yüklendiğinde yer haline gelir. Mekanlar, fiziksel özelliklerine dayandırılarak değişik kategorilere ayrılabilirlerse de her yer çevresel özellikleri ve etkisiyle tektir. Yer karakteri, hem malzeme, biçim, doku ve renk gibi somut özellikleri, hem de zamanla insan tarafından oluşturulmuş belli bir patina gibi tarifi zor kültürel bileşimleri içine alır (Tranck, 1986).

Mekan fiziki çevrenin çok önemli bir görünüşü de olsa basit veya birimsel bir kavram değildir. Çevre organizasyonlarında mekanın yanı sıra zaman, anlam ve iletişim organizasyonları da söz konusudur (Rapoport, 1977).

Bütün çevreler, bu dört elemanın karmaşık ilişkilerinden oluşmaktadır. İnsanlar bir mekan da yaşadıkları gibi zaman içinde de yaşamaktadırlar. Geçmişin ve kültürün yansımaları mekanın yer niteliği kazanmasında önemli etkenlerdir. İnsanlar arası iletişimin organizasyonu; kimin, kim ile nerede ve nasıl, bir şeyler yapması fiziksel çevrenin etkisinde bir organizasyondur. Anlam ise daha ziyade malzeme, peyzaj, varlık, renk, form, ölçü, işaret ve insanlar tarafından ortaya çıkmaktadır (Rapoport, 1982).

Açık alanların özellikli bir tanımı olan kentsel mekan, temelde varoluşsal mekanın somutlaşmış şekli olan mimari mekanla doğrudan ilişkilidir. Geçmişte kentsel mekan ve mimari mekan, aralarındaki süreklilik nedeniyle, aynı anlamda mekanlar olmamalarına karşın, modernizm ile birlikte mimari mekan yapısal ve algısal olarak yalıtıma uğramış ve birbirinden bağımsız binaların mekanı karakterine bürünmüştür (Öksüz, 2004).

Kentlerde, toplu yaşam sonucu ortak ya da kişisel gereksinmelerin karşılandığı, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak, zaman içinde farklılaşan mekanlara kentsel mekanlar denilir. Kentsel mekanlar insanın yaşamıyla ilgili 4 ana işlevin barınma, çalışma, eğlenme, dinlenme ve ulaşım eylemlerini gerçekleştirdiği mekanlar bütünüdür (20).

Bir başka tanıma göre: kentsel yapıların dışında kalan, kent arazisi üzerinde kurulu, kentlilerin kullandığı, kentle ilişkili olayların yer aldığı alanların tümüdür diye ifade edilmektedir (Gedikli,)

Diğer bir tanımda ise: "Kentin insan yaşantısının öznel ve psikolojik süreçlerinin geçtiği, duygusal algı ve deneyimlerin bilince, kişiliğe ve anılara dönüştüğü yerdir. Başarılı kentsel mekanlar çoğunlukla kaliteli bir yaşamın göstergesidirler. Bu mekanlarda aktivite, duyum zenginliği, estetik ve canlılık vardır (Eşkinat, 1992).

Toplumsal faaliyetlerin çok yönlü, karmaşık ve hareketli yapısı içinde, insanın kendisi, çevresi ve başkaları ile uyumlu, dengeli, sağlıklı ve anlamlı bir ilişki kurabilmesi, kentlerin estetik bir biçimde planlanmasından geçmektedir. Bu konuya verilen önemin artması,

beraberinde ülkemiz için yeni bir kavram olan kent mobilyaları kavramını da gündeme getirmiştir.

Donatı elemanları, insanın kent dokusu içerisindeki bireysel ve toplumsal yaşamını kolaylaştıran, bireyler arası iletişimi sağlayan, mekana işlevsel ve estetik açıdan belirli bir anlam kazandıran, değişik nitelik ve niceliklerde olan, mekanı tanımlayan ve tamamlayan niteliklerdir, objelerdir. Bu nedenle sadece işlevsel amaçlarla değil, kent peyzajını canlandırıcı etkileri açısından büyük önem taşımaktadırlar. Daha çok yayaları yöneten ve yönlendiren bu konstrüksiyonel elemanlar, çok amaçlı planlamanın vazgeçilmez yapıtaşlarıdır. Unutulmamalıdır ki bu elemanlar, kentte yaşayan her bireye hitap etmek durumundadır. Bu durum ise, her yaşta kişinin alışkanlıklarının ve yaşam biçiminin ön planda tutulması gerektiğini ön plana çıkarır. Ancak kentte birlikte yaşam kurallarının iyi belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü kullanılan her eleman düşünülen her tasarım, toplu yaşamı devam ettirilebilmelidir (Güney vd.1996).

Kenti yaşanabilir ve algılanabilir kılan kentsel donatı elemanlarının her biri kullanıcılar ve kent açısından farklı bir anlama ve öneme sahiptir. Kullanıcılar açısından bu elemanların önemi kullanıcıların kentle kurdukları görsel ve fiziksel ilişkinin öncelikle kentsel donatı elemanları aracılığı ile olması nedeniyledir. Kent açısından ise bu elemanlar buldukları çevreyi tanıyan, belirleyen ve özelleştiren nitelikleri nedeniyle önemlidir. Belirli bir düzen içinde ele alınan, buldukları çevre ile bütünleşerek kentin bir ögesi haline gelen donatı elemanları, birbirleri ile kurdukları dil birlikteliği aracılığı ile bir kentin kimliğinin oluşmasına katkı koyan en önemli araçlardandır. Bu nedenle kentsel donatı elemanlarının sağlayacak, birbirleri ve yer aldıkları kentsel mekanlar ile doğru ilişkiler kurmalarını olanaklı kılacak bazı yaklaşımlara gerek duyulmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada; Amasya kent merkezinde Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan donatı elemanları irdelenmiş, mevcut durumları belirlenerek özgün görselleştirme ve mekânsal analizler yapılarak, tasarım ilkeleri doğrultusunda dikkate alınması gerekli öneriler sunulmuştur. Amasya özelinde gerçekleştirilen bu araştırma, gerek donatı elemanlarına ilişkin genel yaklaşımları içermesi, gerekse Amasya kenti için, bu konuda yapılmış çalışmanın olmayışı nedeniyle özgün ve önemli bulunmaktadır.

Amasya'nın çalışma materyali olarak seçilme nedenleri, sahip olduğu geleneksel, doğal, tarihi, kültürel rekreasyonel, zenginlikleri ile önem taşıması, kentin turizm açısından da öneminin giderek artmasına neden olmaktadır. Kentte, sosyo-ekonomik ve fiziki değişimdeki dinamiklerin etkisini, günümüz tüm yerleşimlerinde olduğu gibi hissedilmektedir. Bütün bu etki ve değişimler, Amasya'da sosyal yaşama yön verdiği gibi, kamusal dış mekanları ve bu mekanlardaki kentsel donatı elemanlarıyla çevresel imgeyi de etkilemektedir.

Çalışma çevresel imgenin öğelerinden yola çıkarak, kentsel donatı elemanlarının, çevresel imgeye etkileri üzerine temellendirilmiştir. Bu noktadan hareketle, kentsel donatı elemanlarının algısı, yoğunluğu, yerleşim modeli, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri ve mekânsal ilişkilerine ait duyuma elde edilen somut veriler yorumlanarak algılara ve imgeye dönüşüm sürecinde çevresel imgeye katkısı belirlenmiştir.

Çalışma kentin entegrasyon değeri yüksek iki önemli yaya ve trafik arteri olan, Atatürk ve Ziya paşa Bulvarlarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; Amasya kent merkezinde Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan donatı elemanları irdelenmiş, mevcut durumları

belirlenerek özgün görselleştirme ve mekânsal analizler yapılarak, tasarım ilkeleri doğrultusunda dikkate alınması gerekli öneriler sunulmuştur. Amasya özelinde gerçekleştirilen bu araştırma, gerek donatı elemanlarına ilişkin genel yaklaşımları içermesi, gerekse Amasya kenti için, bu konuda yapılmış çalışmanın olmayışı nedeniyle özgün ve önemli bulunmaktadır.

3. KENTSEL DONATI ELEMANLARI VE KENT KİMLİĞİ İLİŞKİSİ (THE RELATIONSHIP BETWEEN URBAN FURNITURE AND URBAN IDENTITY)

Bireylerin sosyal, kültürel, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan ortak kent mekanlarının düzenlenmesinde kullanılan elemanlar için, genel olarak kent aksesuarı, kent mobilyaları, çevre düzenleme öğeleri" ve kentsel donatı elemanları gibi terimler kullanılmaktadır. Ancak bu terimler çoğu zaman birbirinin yerine kullanılsalar da kapsamları birbirinden farklıdır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan kentsel donatı elemanları, kentsel alt yapıyı da içine alan elemanlardır.

Yaşadığımız çevrede, sokak, yol, cadde ve meydanlar ile rekreasyon amaçlı genel ya da özel, kullanım alanlarında yer verilen, konforun ve çevre kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, barınma, korunma, kuşatma, ulaşım, danışma, aydınlatma, iletişim, betimleme, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları destekleyip güçlendiren, toplumsal yaşamı kolaylaştırıp kullanıcıların beğenilerini kazanan peyzaj elemanları "kentsel donatı" olarak adlandırılmaktadır. Planlı ve çağdaş kent alanlarının, hem kenti, hem de kentin parçalarını tanımlayan ve yazılı olmayan kentsel karakteristikleri, kişilikleri vardır. Bu bağlamda, ortak kent mekanları ve kentsel donatılarının nitelikleri ve organizasyonlarının, kent kimliğinin oluşmasında ve kent alanlarının karakter ve hayat kazanmasında çok önemli bir rolü vardır.

Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profili; doğal profil, sosyo-ekonomik profil ve insan eliyle yapılmış mekanın profilinin bütünleşmesi sonucunda oluşur (Önem ve Kılınçarslan, 2005).

Kent kimliğini oluşturan öğelerin belirlenebilmesi için, öncelikle çevrenin doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanması gerekir. Doğal çevre, toplumsal yapı, sosyo-kültürel yapı ve yapma çevrenin karşılıklı ilişkileri sonucu oluşan kent kimliği belirlenirken; bir bütün olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir (Önem ve Kılınçarslan, 2005).

İnsanlar yaşadıkları mekânları ancak tanıyabildikleri ölçüde bilirler. Bilmek içinde o mekânı algılayabilmeleri ve o mekânlarda yaşamaları gerekir. Kentlerde yaşayanların bu algılarının olumlu yönde şekillenmesinde bazı etkenlerin rolü önemlidir. Kentin mekânsal büyüklüğü ve bireylerin o mekânların kullanım yoğunluklarını belirlemektedir. Bunun için Kullanıcı tarafından, kentsel çevrenin bilinçli algılanması gerekir.

Kentsel çevre etkileri üzerinde duran Lynch'e göre; genel de bireyin yaşadığı kentsel mekânı algılaması ve kavrayabilmesinde "etkin doku" öğeleri'nin önemi oldukça büyüktür. Bu öğeler; Kentsel alanlar (urban area), sınırlar (edge), anıtsal öğeler (landmark), düğüm noktaları (node) ve yollar (path) olarak sınıflanmaktadır. Kentsel mekândaki bu yapısal bileşenler, kentin sakinleri ve kente yeni gelenler tarafından kavranmasını sağlayan önemli öğelerdir (Lynch, K.at al,1982)

Kentsel mekanlarla sürekli etkileşim halinde bulunan insanlar, bu mekanlardan edindikleri duyular, aldıkları mesajlar ve kişisel deneyimleri sonucunda zihinlerinde çevresel imgeleri oluşturmaktadırlar. İnsan ve çevre arasında süregelen bu etkileşim sonucunda oluşan imge, kişilik, sosyo-kültürel deneyim adaptasyon düzeyi, amaç, beklentiler, iç ve dış etkilere göre değişime uğrayarak

şekillenir. Pek çok niteliğe sahip bu yaşam ortamlarında gözlemci bazılarını göz ardı eder, bazılarını da dikkate alır ve değerlendirir. Kişi tarafından çevrenin formu ve içeriğinin kavranması, mekanın zihinsel çevreye yerleştirilmesi bir değerlendirme sürecidir ve zihinsel aktivite gerektirir. Değerlendirme sonuçları, zihinde çevreyi algılama ve kavrama merceğinde analize uğrayarak filtre edilir (Nasar,1998).

İçinde yaşadığımız kent ve bu kenti oluşturan nesnelere de zihnimize oluşturduğu bir imgesi vardır. Kentsel imge dediğimiz bu olgu, içinde yaşadığımız ya da gördüğümüz bir kente ait duyumsamalarımızın zihnimize oluşturduğu izlenimleri şeklinde tanımlanabilmektedir ve kent kimliğinin belirleyicisi durumundadırlar. Kentsel kimlik kavramı, kentin nasıl bir yapıya sahip olduğu ve bu yapının insanlar tarafından nasıl algılandığı ve anlamlandırıldığı ile ilgilidir (Türkoğlu, 2002).

Kent kimliği; Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profili; doğal profil, sosyo-ekonomik profil ve insan eliyle yapılmış mekan profilinin bütünleşmesi sonucunda oluşur(Önem ve Kılıçarslan, 2005).

İnsan eliyle yapılmış ve kaynağını çevreden alan kentsel mekan, kent kimliğinin önemli bir parçasıdır. Yaratılan bu yapma çevredeki elemanlar (kentsel donatı elemanları), insanların süregelen ihtiyaçlarına kaynaklanan eylem alanları ve bu eylem alanları ile olan karşılıklı ilişkisinde biçimlenen objelerden oluşur. Bu objeler Kent dokusu içerisinde yerini bulan ve kente kimlik kazandıran nesnelere görüntü, kentsel mekan içerisindeki konumunun, imgesel anlamı, mekansal profilinin belirleyicisi olduğu kadar kent kimliğinin de belirleyicisidirler.

Günlük hayatın geçtiği kentsel dış mekanların dağılımı ve organizasyonları toplumsal verilere göre farklılık gösterirler. Rapoport'a göre; her kent, kendi aralarında farklı derecelenme ve bölünmeler ile değişken özel ve sosyal alt sistemlerin bir uzantısı olarak ele alınabilir. Bu değer sistemini, yaşam tarzını ve kültürünü yansıtır (Asatekin, 1976).

Kentsel dış mekanlar toplu yaşamın tüm etkinliklerinin sürdürüldüğü mekanlardır.Toplu yaşamın gerektirdiği etkinliklerin görüldüğü, her yaş, cins ve meslek grubundan kişilerin yararlanabildiği, bazı durumlarda ise denetimli olarak kullanılabilen, kent içinde yer alan mekanlar bütünüdür (Özaydın ve diğ., 1989).

Kamu mekanları yapılanmış ve yapılanmamış olabilir. Yapılanmış kamu mekanlarına örnek olarak, kent yapılarını oluşturan hizmet, yönetim, sanayi, dinlenme, eğlence yapıları vb. verilebilir. Yapılanmamış kentsel mekanlara örnek olarak meydanlar, sokaklar, parklar, caddeler vb. verilebilir. Son yıllarda dünyadaki örneklerine paralel olarak ülkemizde de kentleşme sonucunda, kentsel önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Kentlerin karmaşık yapılanması buna örnektir. Kentsel kamu mekanlarının daha yaşanabilir hale gelebilmesi ve kent insanları ile özdeşleşebilmesi gerekmektedir. Kamu alanları tasarımında ve kent mobilyaları tasarımında kaybolan insan ölçeği, kaybolan estetik değerleri yeniden gündeme getirmek artık bir ihtiyaç boyutundadır (Öztürk, 1989).

Kent mobilyaları, herkese açık ve kamunun sorumluluğunda olan yapılanmış veya yapılanmamış kentsel kamusal alanlarda, genellikle mekan tanımlayan ve tamamlayan öğeler niteliğindedir. Koruma amaçlı, süsleme amaçlı, eğlenme-oyun amaçlı, ticari amaçlı olmak üzere kent mobilyaları çok çeşitlidir (Doğan vd., 1986)

Değişik amaçları olan kent mobilyaları, başta ekonomik etkenler olmak üzere diğer faktörler nedeniyle endüstriyel bir üretimi

gerektirmektedir. Bundan dolayı da bir uniformluk durum ortaya çıkmaktadır. Halbuki kentlerimiz topoğrafik alan, iklim ve diğer fiziksel özellikleri yanında nüfus, ihtiyaç ve kültürel yönden farklılıklara sahiptirler. Kent mobilyaları açısından her kente özgü, özel ve özgün çözümler getirilmesi düşüncesi yeni bazı tartışmaları gündeme getirmiştir. Kent mobilyalarının, çevre içinde diğer kent öğeleriyle birlikte daha geniş bir bütün içinde ele alınması, ayrıca görevleriyle uyumlu strüktürel, fonksiyonel ve estetik bir değer taşınması gereği, konunun diğer yönüdür. Kent mobilyalarının kullanıcılar tarafından beğenilmesi, onların daha bilinçli kullanılmasına ve korunmasına yardımcı olmaktadır (Öztürk, 1989).

Kamusal dış mekanları şekillendiren, kentsel donatı elemanları (döşeme kaplamaları, kaldırımlar, merdivenler, rampalar, bordürler, oturma elemanları, gölgelendirme elemanları, plastik elemanlar, çiçeklikler, otobüs durakları, havuzlar, çeşmeler, plastik elemanlar, heykeller, telefon kulüpleri, büfe/kiokslar, aydınlatma elemanları, caydırıcı ve sınırlayıcılar, çöp kutuları, yönlendirme ve işaret levhaları, bilgi iletişim panoları, peyzaj vb.) gibi unsurlar fiziksel ve görsel özellikleriyle çevresel imge üzerinde son derece etkilidirler.

Kentlerdeki hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve endüstrileşmeye koşut olarak sosyo-kültürel ve ekonomik dinamikler günümüz yerleşimlerinde sosyal yaşama yön verdiği gibi, kamusal dış mekanları ve bu mekanlardaki kentsel donatı elemanlarıyla çevresel imgeyi de etkilemektedir. Bu etkilenme, farklı çevrelerde kişi ve grupların görsel tercihlerinin saptanması, çevrede ki kentsel donatı elemanlarının estetik niteliğinin değerlendirilmesi, çevresel imgenin ortaya çıkarılması ve bu imgenin korunması ihtiyacını doğurmuştur.

Kent Kimliğinin önemli bir parçası olan donatı elemanları, kullanıcıların sosyal, kültürel davranış özellikleri, nesneden beklentileri, görsel, estetik değer yargıları ile çevre düzeni içindeki işlevsel, anlamsal gereklilikleri gibi faktörler altında oluşur ve gelişirler. O halde; Kent kimliğine dayanan, onun ayırıcı öğelerinden biri olan ve destekleyen bir sistemin parçası olarak donatı elemanlarının, hem teknik, hem de görsel açıdan kent içinde süreklilik göstermesi zorunludur. Bu süreklilik, salt bir sistemin parçası olduğu için değil, herkes tarafından anlaşılabilir ve kullanılabilir olmayı gerektiren bir "dil" özelliği taşımasındandır. O halde donatı elemanları için yüklendikleri işlevsel görevlerin yanı sıra kent kimliği ile ilişkileri açısından, kentin anlamsal, simgesel boyutunu oluşturduklarını söylemek doğru bir yargı olacaktır (Bayrakçı 1991).

Kentsel yaşamı kolaylaştıran yöneten ve yönlendiren bu konstrüksiyonel elemanlar, çok amaçlı planlamanın vazgeçilmez yapı taşlarıdır. Unutulmamalıdır ki bu elemanlar, kentte yaşayan yediden yetmişe her yaşa hitap etmek durumundadır. Bu durum ise, her yaşta kişinin alışkanlıklarının ve yaşam biçiminin ön planda tutulması gerekliliğini ön plana çıkarır. Ancak kentte birlikte yaşam kurallarının iyi belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü kullanılan her eleman, düşünülen her tasarım, toplu yaşamın devamında etkili olacaktır (Güney ve ark. 1996).

3.1. Kentsel Donatı Elemanları (Kent Mobilyaları) Sınıflaması (The Classification of Urban Furniture)

Kentsel dış mekanlar her kentlinin serbestçe girip kullandığı, kent insanların birbirleriyle karşılaştıkları kamuya ait mekanlar olup, bu mekanlarda insanlara özel bazı objeler sunulur. Bu kentsel donatı elemanları, kentlere kimlik kazandıran önemli objelerdir.

Kent kimliği zaman içinde oluşur ve gelişir. Kent mobilyaları ise daha kısa ömürlü bir sistemdir. Kullanıcıların sosyal, kültürel

davranış özellikleri, nesneden beklentileri, görsel, estetik değer yargıları ile çevre düzeni içindeki işlevsel, anlamsal gereklilikleri gibi faktörler altında oluşur ve gelişirler. Kent kimliğine dayanan, onun ayırıcı öğelerinden biri olan ve destekleyen bir sistemin parçası olarak, kent mobilyalarının hem teknik hem de görsel açıdan kent içinde süreklilik göstermesi zorunludur. Bu süreklilik salt bir sistemin parçası olduğu için değil, herkes tarafından anlaşılabilir ve kullanılabilir olmayı gerektiren bir "dil" özelliği taşımasındandır. O halde kent mobilyaları için yüklendikleri işlevsel görevlerin yanı sıra, kent kimliği ile ilişkileri açısından kentin anlamsal, simgesel boyutunu oluşturduklarını söylemek doğru bir yargı olacaktır (Bayrakçı, 1989).

Kent mobilyalarının oluşturdukları simgesel boyut, çok yönlü bir iletişim ağının varlığından kaynaklanır. Bir yandan nesnelere kenti kullanan kişiler arasındaki anlamsal bağlantıya dayanan iletişim, bir yandan da kent mobilyalarının, kent otoritesini temsil eden bildiriler iletilmesi, bu iletişim ağının odak noktalarını oluşturur. Kent mobilyalarının genelde kent kimliği ile olan direkt bağları nedeniyle; kent mobilyaları tasarımında onların çevreden soyutlanarak tekil bir nesne olarak ele alınıp çözümlenmesini engeller (Bayrakçı, 1989).

Kentte çağdaş yaşam düzenini kuran kent mekanlarını yaşanabilir, kullanılabilir kılan kent mobilyalarının; tıpkı kişisel mekanlarımızı yaşanabilir kılan öğeler düzeninin benzer işlevi gibi, kent içinde eşanlamlı bir düzeni ve kimliği söz konusudur (Bayrakçı, 1989).

Kentin İnsan ölçeğine indirgenmesiyle birlikte; fiziksel, moral ve simgesel boyutlarının oluşturulmasında işlevler yüklenen kent mobilyalarına, kentlinin sahip çıkmak anlamına geleceği söylenebilir (Akçay, 1989).

Kent yaşamında ve düzeninde, işlevleri yadsınamayan kent mobilyalarının tasarımı, üretimi ve yerleştirilmeleri bir uzmanlık ve sorumluluk alanı olarak ortaya çıkmaktadır (Bayrakçı, 1989)

Kentsel dış mekanlarda kullanılan her türlü kent mobilyasında, kullanıcı grupları ve onların beklentileri, kullanım amaçları, mekanın tarihi özellikleri, alışkanlıkları, ergonomi, dayanıklılık ve estetik gibi etkenler önemli rol oynar. Kent mobilyaları kullanıcılara gerekli olan kolaylık ve psikolojik rahatlığı sağladığı gibi sokak dekorunu bütünleyici ve gözlemciyi dürtücü nitelikleri vardır.

Kamu mekânları üzerine yetkili kurumlarca yerleştirilmiş, kalıcı ya da geçici kullanılan kentsel donatı elemanları için çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır.

Kentsel donatı elemanlarının kullanım olanaklarına göre sınıflandırılmasına göre;

- Geçici kullanım amaçlı kentsel donatı elemanları
- Süreli kullanım amaçlı kentsel donatı elemanları
- İşlevsel kullanım amaçlı kentsel donatı elemanları
- Yan kullanım amaçlı kentsel donatı elemanları olarak yapılmaktadır (Asatekin, 1981).

(Doğan vd., 1986) göre; Kentsel donatı elemanlarının bir başka sınıflandırılmasında ise;

- alt yapıya bağlı olanlar,
- alt yapıya bağlı olmayanlar olarak değerlendirilmiştir.

Alt yapıya bağlı olan kent mobilyaları; Alan aydınlatıcıları, yol aydınlatıcıları, trafik lambaları, aydınlatmalı trafik kolonları, telefon kabinleri, Meydan saatleri, parkmetreler, bilet otomatları, satış birimleri, otobüs durakları, çeşmeler, ızgaralar, alt yapı tesisleri bakım kapağı, aydınlatmalı kolonlar.

Alt yapıya bağlı olmayan kent mobilyaları: Döşeme elemanları, geçici trafik lambaları ve işaretleri, yaya geçiş bariyerleri,

reklamlar ve posterler, sokak levhaları, gölgelikler ve tenteler, bayrak ve flama direkleri, çiçeklikler, caydırıcı sınırlayıcılar, yönlendirici ve yer belirleyiciler, çöp kutuları, oturma elemanları, oyun alanı elemanları olarak belirlemiştir.

3.2. Kentsel Donatı Elemanları Tasarım İlkeleri (Design Principles of Urban Furniture)

Kentleri yönetenler, kamusal alanlarda, hem düzen ve güvenliği, hem de işlev ve estetiği sağlamaya çalışmalıdırlar. Kamusal mekanlarda ki donatı elemanları, kentsel yaşamı daha zevkli ve anlamlı kılmaya, kentsel konfor ve kentsel estetik yaratmaya olanak verirler. Bunu sağlamak için donatı elemanlarının tasarım ve yerleştirilmesinde aranan en önemli özellik uyum olmalıdır. Donatı elemanlarının çoğu bireysel kullanıma yöneliktir. Renkleri ve formları strüktürü oranları, dokusu, simgesel durumu ve kullanılan malzeme gibi, açılardan ile estetik etkilere sahiptirler ve görsel zenginliği artırıcı öğeler niteliğindedirler. Donatı elemanları, bu estetik formları ve sağladıkları etkileri ile kent imajına ve kimliğine katkılar sağlarlar (Seyrek, 1992).

Kentsel donatı elemanlarının tasarım süreçlerinde, anlatım sadeliği oldukça önemlidir. İnsan-araç-çevre sistemi içinde tasarlanan her eleman bu sistemin bir parçası olarak düşünülmelidir. Öte yandan, donatı elemanları tasarlanırken gelecekteki ihtiyaçlar göz önüne alınmalı ve buna ilişkin olanaklar irdelenmelidir. Kent mekânlarını özelleştiren, işlevsel özellik kazandıran, kullanıcıların gereksinmelerine cevap vererek bu mekânları kullanılabilir kılan kentsel donatı elemanları, serbest ve ritmik bir düzen içinde tasarlanmalı, birbirleriyle ve yapıyla çevre ile bir bağ kurmalıdır. Donatı elemanları mekânı tamamlayan nitelikte olmalı ve tasarımlarında malzeme ve renk seçimlerinin bütüne katkısı önemsenmelidir. Kent mekânı ve doğa ile uyumlu olmaları beklenen kentsel donatı elemanlarının üretimlerinde endüstriyel standartlaşma düşünülmelidir (Güneş, S.,2005).

Kentsel donatıların sistem bütünlüğü içerisinde olması, kentli için görsel bir düzen ve rahatlık sağlar. Kolay algılanmaları, çabuk fark edilmeleri gereken öğeler, sistem niteliklerini kavrayan kullanıcı için bu işlevlerini daha kolay oluştururlar. Böylece kullanıcı için daha etkin ve olumlu yaşanılabilir bir kentsel çevre yaratılmış olur. Üretici için ise, üretim bakım, uygulama kolaylıkları ve dolayısıyla parasal yarar sağlar. Üretim kolaylığı, sistem anlayışının temelinde yatan standardizasyon, birbirinin yerine geçebilirlik ilkelerinden kaynaklanır. Sistemi meydana getiren parçalar arası ilişki tür ve kuralları bir dil oluşturmak durumundadır. Bu dil, sistemin mevcut uygulamasında ortaya çıkan çeşitli değişkenler çerçevesinde nasıl davranılacağını belirleyeceği gibi, zaman içinde yer alacak gelişmelerin sonucu gerekecek ek donanımların uygulaması ve yeni öğelerin tasarım süreçlerinde de temel yol gösterici olacaktır. Sistem kuralları çerçevesinde geliştirilen yeni öğeler ya mevcut parçalarını değişik kombinasyonlarda birleştirilmeleriyle oluşacak, ya da sistem kurallarını dikkate alarak tasarlanacaklardır. Her iki koşulda da sonuç öğeler arasındaki bütünlüğün ve devamlılığın sağlanmasının bir ifadesi olacaktır (Asatekin, 1981).

Kent kimliğine anlam kazandıran bu objelerin, hatalı seçimi ve kullanımı kargaşaya neden olmakta ve görsel kirlilik yaratmaktadır. Bu nedenle bu objelerin seçimi ve kullanımlarında kent kalitesinin yükseltilmesi ve modern kent görünümü yaratılması hedeflenmelidir. Özenli tasarım ve araçların yanında, insanlara öncelik tanıyan

kararların hayata geçirilmesi, bizim kentlerimizde de çağdaş kentlerde var olan kaliteli çevrenin oluşmasını sağlarlar.

4. MATERYAL VE YÖNTEM (MATERIAL AND METHOD)

Bu çalışmada materyal olarak, Amasya'da Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan "donatı elemanları" ele alınmıştır. Araştırma alanı, Amasya kent merkezini içermektedir (Şekil 1).

Ziya Paşa Bulvarı ve Yeşilirmak (gezi yolu) promenantı ile Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarını değerlendirmeyi hedefleyen bu çalışmada öncelikli amaç kentsel donatı elemanlarının düzenlenmesinde geçerli olabilecek bazı ölçütlerin tartışmaya açılmasıdır. Bu amaçla Bulvarlar üzerinde bulunan donatı elemanları bir sınıflamaya tabi tutulmuştur. Tasarım ve yer seçim kararlarına ilişkin problem alanları saptanarak ve özgün görselleştirme ve mekânsal analizler yapılmıştır. Yeşilirmak promenantı ve Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarının kent için anlamları ve kentle kurdukları ilişki, Amasya'nın çağdaş kimliği bağlamında ele alınmıştır yardımcı materyal olarak yerinde yapılan gözlemlerden, fotoğraf ve slaytlardan, konuyla ilgili literatür çalışmalarından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, son olarak mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

5. BULGULAR (FINDINGS)

Bir toplumun kültür birikimi ile şekillenen ve geçmişle gelecek arasında köprü kuran mekanlar olan tarihi kentler, tarihi veriler, mimarı mirası ve gelenekleri, inançları ile günümüze kadar gelebilmiş kültürel çevrelerdir. Toplumların geçmişlerine ait mimari, toplumsal, ekonomik, teknolojik, kültürel verilen, yapıldıkları dönemlerin duygu, düşünce, eğilim, sosyal yaşam, deneyim ve birikimlerini bugüne aktararak kentlerin algılanabilirliğini artıran tarihi çevreler, kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde birer düşünme noktaları, kentlere ve kasabalara kimlik ve nitelik kazandıran unsurlardır (Velioğlu, A., Araz, A. ve Tavşan, C., 1993).

Tarihi bir çevrede yeni yapı tasarımı ile aynı çevrede bir kentsel mobilya tasarımı aynı anlayışları içermemektedir. Yeni tasarımın ya çevre ile uyumludur, ya zıttır ya da çevre içinde var olan formlarını kopyalamaktadır tarihi mekanlarda kullanılacak kent mobilyasının çevrenin kimliği ile gerek form, gerek renk ve doku gerekse malzeme bağlamında uyum içinde olması gerekmektedir. Kimi durumlarda kontrast yaratılarak belli bir armoni yakalansa da görsel kirlilik ve uyumsuzluk yaratmayacak nitelikte, gerektiğinde özel tasarımlar biçiminde olmalıdır. Bu tür çevrelerde kimi standart ürünler kullanılabilir de çoğunlukla alanlara özel tasarımlar gerçekleştirilmelidir. Kent bütününde kullanılan kent mobilyasındaki tutarlılık, kent silüeti ve kimliğinde belirleyici olacak, böylece fiziksel çevre daha etkileyici ve tanımlı kılınabilecektir.

Amasya başlangıcı MÖ 5500 yıllarına kadar giden uzun bir süreçte, geçmişle geleceğe taşıyan kültür varlıklarını barındıran, tarihinde Ferhat ile Şirin gibi efsanelerin yer aldığı, Lokman Hekim, Mihri Hatun, Strabon gibi sayısız ünlünün yetiştiği tarihin, bilimin, tüm kültür ve sanat değerlerinin bir arada bulunabileceği az sayıdaki kentlerden birisidir (Doğanbaş, 1996).

Özellikle son 50 yıllık süreç içerisinde Amasya'nın kentsel açık mekanlarında, başta politik ve sosyo-kültürel faktörlerden kaynaklanan önemli değişimler gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in ilk 25 yılı yeni yönetim biçimine adaptasyon ve doğal felaketlerin yaralarının sarılmasıyla geçmiş; 1950'lerden itibaren ise kentleşmeye bağlı olarak hızlı bir değişim sürecine girilmiştir. 1915 yangını tarihi

çekirdekdeki önemli bir dokunun kaybolmasına neden olmuş; fakat bu doku kaybı sosyo-ekonomik yapının talep ettiği yeni ulaşım akslarının planlanmasını kolaylaştırmıştır. Çalışmanın yapıldığı Ziya Paşa Bulvarı yangının oluşturduğu bu boşlukta gerçekleştirilmiştir. Kent içinde cumhuriyet dönemi sonrası tarihi kent dokusu ölçeğine göre oldukça geniş boyutlarda planlanan Ziya Paşa Bulvarının oluşturduğu kuvvetli aks, üzerindeki kentsel açık ve kapalı mekanların kullanımına olumlu katkılarda bulunmaktadır(Şekil 1-4).

Mustafa Kemal Paşa Caddesi ve Ziya Paşa Bulvarı'nda gerçekleşen gelişmelere bağlı olarak, belirli bir değişim sürecinden geçtiği ifade edilebilmektedir. Mustafa Kemal Paşa Caddesi ve devamı olan Atatürk Caddesi tarafındaki yüksek katlı yapılaşmanın kentsel mekan üzerinde azda olsa bir negatif etkisi olduğu bilinmektedir. Burada söz konusu olan, Ziya Paşa Bulvarında artan konfor koşulları ve ulaşımı rahatlatma çabaları ile promenatın bölgeye yaptığı katkıdır.

Ziya paşa Bulvarında, 1983 sonrası gerçekleştirilen ölçeksiz büyümenin ya da bir başka deyişle, yaratılan yeni boyutlarına ve içinde bulunduğu tarihi kent dokusuna uygun bir kentsel gelişim ve kentsel açık mekanlar düzenlenmeleri coğrafi ve topoğrafik koşullarla sınırlıdır. Tüm bu koşullara rağmen Yeşilirmak sahil bandı ve Yavuz Selim Meydanının taşıdığı kent meydanı özelliği ile kentin en önemli açık mekanı ve buluşma noktası olma özelliği taşımaktadır. Ancak 1983 sonrası yaşanan değişim, 21. yüzyılın gereksinimlerine cevap vermekten uzak olarak tasarlanamamış olmanın sıkıntılarını çekmektedir.

21. yüzyıl başında hizmete giren promenat tarihi kentlerdeki açık mekanlara yaklaşım açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu iki aks dışında yine, Yeşilirmak tarafındaki Yalı boyu Sahil promenatı(Gezi yolu), günün her saatinde, kentte yaşayanlarca dengeli bir biçimde kullanılmaktadırlar. Bu durum, yalı boyu sahil promenatı'nın kent içi konumu ve başlangıçtan itibaren rekreasyon amaçlı planlanmasının sonuçları ile ilişkili görülmektedir. Mustafa Kemal Paşa Caddesi ve Ziya Paşa Bulvarı'nda gerçekleşen gelişmelere bağlı olarak, belirli bir değişim sürecinden geçtiği ifade edilebilmektedir.

Mustafa Kemal Paşa Caddesi ve devamında Atatürk Caddesi tarafındaki yüksek katlı yapılaşmanın kentsel mekan üzerinde azda olsa bir negatif etkisi olduğu bilinmektedir. Burada söz konusu olan Ziya Paşa Bulvarında artan konfor koşulları ve ulaşımı rahatlatma çabaları ile promenatın bölgeye yaptığı katkı önemlidir. Yine teknolojik değişimler yeni yapı malzemelerinin ve inşaat sistemlerinin kullanılmasına bağlı olarak, tarihi kentsel açık mekanlar çevresinde ölçek ve doku değişimine neden olmaktadır. Bu durum özellikle Ziya Paşa Bulvarına referans veren, Yavuz Selim Meydanı'nda göze çarpmaktadır. Planlandığı ilk yıllardaki çevre dokusu ahşap az katlı binalardan oluşurken, yıllar geçtikçe yüksek katlı betonarme binalar tarafından çevrelenmiştir. Yüksek binaların baskısı altında ezilen meydanın, bu baskıdan kurtarılması amacıyla gerçekleştirilen istisnalarla mekan genişletilmiş; fakat bu sefer de yatay boyutta ölçeksizlik sorunuyla karşılaşmıştır. Bugün bu durum kullanıcılar tarafından eksik konfor koşullarından biri olarak gösterilmekte ve kullanımı azaltıcı bir neden olarak belirmektedir. Buna rağmen meydan Mustafa Kemal Paşa caddesi ve Atatürk Bulvarı ile Ziya paşa Bulvarı arasındaki bağlantıyı sağlama özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Kentte yaşayanların, Yeşilirmak promenatı (gezi yolu) ardından ikinci sırada tercih ettiği kentsel açık mekandır Şekil(5-8).

Meydanın bu özelliğinin, meydana yer alan anıt ve bu anıtın alan içindeki konumunun önemli rol oynamasından kaynaklandığını söylemek mümkün. Anıt, fiziksel anlamda meydana ölçek kazandıran kütle ve konumu ile alan içinde kentin iki önemli ulaşım aksına sınırlanmakta ve bölücü bir özellik taşımaktadır. Bu durum meydan içinde topoğrafik

verilerden de yararlanılarak planlanan amfi açısından olumlu bir özellik taşımaktadır. Alanın tüm hareketliliği içinde amfiye ait tanımlı bir mekan yaratmaktadır. Nitekim gözlem sonuçlarına göre iklimsel koşullar izin verdiği takdirde, amfi kentte yaşayanlar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak kentin önemli aksları üzerindeki alanın, tarihi doku ile bağlantısı gerektiği kadar güçlü kurulamadığı için, güneydoğu kesimdeki cansızlık tek başına bağlantılardaki güçsüzlükten ya da bölücü unsurların varlığından kaynaklandığını söylemek mümkün değildir. Bu durumu tarihi kentsel dokunun fiziksel formlarının oluşturduğu görsel şölen zenginliğini kentsel mekan içerisinde hareket eden kişilerin gözlemlediği, algılayabildiği yüzey, kenar, alan ve yolların birbiri ve mekanın tümüyle ilişkilerini açıklamada yetersiz kalması yanında alan düzenlemesinde kullanılan elemanların doğru seçilememiş ve düzenlenememiş olmasının da rolü ve önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. İnsan yaşamına önem veren, alan kullanım kararları, iyi seçilmiş malzeme ve doğru proje kararlarıyla bütünleştirildiğinde ortaya çıkan mekanların standart ve kalitesi en yüksek düzeye erişmektedir.

5.1. Atatürk ve Ziya Paşa Bulvarı Donatı Elemanlarının Değerlendirilmesi (The Evaluation of the Urban Furniture on Atatürk and Ziya Paşa Boulevards)

Tarihsel niteliği ve ölçeği özenle korunmuş alanların, aynı zamanda kentlerin kimliğini de oluşturduğu bilinmektedir. Böylesi mekansal düzenlemeler, yeniden üretim veya yenilendiğinde gerektiğinde kombine uygulamalara imkan sağlayabilen fonksiyonel iyi uygulanmış kentsel donatı elemanlarının kullanıldığı düzenlemeler ile sağlanabilmektedir.

Bu çalışmada "kentsel donatı" elemanları kapsam olarak "kent mobilyaları" anlamında kullanılmıştır. Atatürk Bulvarı ve Ziya Paşa Bulvarı üzerinde yer alan donatı elemanları bu teorik yaklaşımlar doğrultusunda değerlendirilmiştir (Tablo 1-2).

İlk aşamada tasarım ilkeleri ve kent kimliği ilişkisi ile ilgili teorik yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Ardından Çevresel imgenin öğelerinden yola çıkılarak kentsel donatı elemanlarının çevresel imgeye katkıları ve kentsel donatı elemanlarının algısı, yoğunluğu yerleşim modeli, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri ve mekansal ilişkilerine ait duyuma elde edilen somut verilerin, kent insanının zihinde yorumlanarak algılara ve imgeye dönüşüm sürecinde çevreye katkısı belirlenmiştir.

Amasya Kent merkezinde yer alan donatı elemanları tasarım ilkeleri ve kent kimliği ilişkisi, bugünkü durumuyla kentsel estetik açısından genel anlamda değerlendirildiğinde, kentin belirli bir plana bağımlı olmadan geliştiği ve bu duruma bağlı olarak görsel algılama bütününde ise bazı olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olduğudur. Kentsel dış mekânlardaki düzenlemeler değişik zamanlarda oluşmuş, üzerine bir şeyler eklenmiş veya bir şeyler çıkarılmış ve bugünkü durumuyla, birbirleriyle ilişkisiz çeşitli donatı elemanlarının varlığı bir karmaşa yarattığı gözlenmiştir. Bu karmaşanın bir nedeni donatı elemanlarındaki çeşitliliğin olmasında, kent yönetimindeki etkin kurum olan yerel yönetimlerin görev yaptıkları zaman süreci içerisinde kendisine ait estetik beğenilerinin kentsel donatı elemanlarının tasarımında etkin olması bir diğer önemli etkidir. Halihazırda var olan durumun referans olarak alınmadığı bir süreçte bir devamlılık da aranmamaktadır. Böylece Amasya'da kentsel donatı elemanları için ancak eklektik bir yığılmadan söz edilebilmektedir.

Yeşilirmak sahil bandı aksı boyunca uzanan Ziya Paşa Bulvarı, nehir ile yaya aksındaki kot farkının yarattığı ayırıcı niteliği ve

düzenlemesi ile kentli tarafından ve ziyaret edenler ve çevresel imge üzerinde etkili olan kentsel mekandır. Yeşilirmak Promenatı(gezi alanı) fonksiyonunu yerine getirmede, bugünkü durumundan farklı, akılda kalıcı ve daha zengin düzenlemelere, görüşlere imkan verecek özellikler taşımaktadır. Irmak boyunca yumuşak kıvrımlar, süprizli gölge ışık oyunları ile görsel derinlik yaratmada imkanlar sunmaktadır. Yol kotunda yaya aksının devamlılığı, yer yer kentsel donatı elemanları ile kesilmekte refüjle ayrılmış trafik yolu araç trafiğinin hızı ve yaya erişim aksı üzerindeki mekanların işlevsel yüküne ve biçimsel niteliğine bağlı olarak gelişmiştir. Yol boyunca araçlara park izninin verilmiş olması, trafiğin hızını yavaşlatmaktadır. Yaya erişim aksı ve araç yolunun döşeme kaplaması, renk doku ve çizgisel özellikleri ile yönlendirici bir etki yaratmaktadır. Yaya erişim aksı boyunca devam eden gezi yolu yüklendiği açık mekan olma özelliği ile kendisinden beklenen fonksiyonunu yerine getirmektedir. Mustafa Kemal Paşa caddesi ve devamında Atatürk Caddesi kentin iş ve ticaret merkezi olma özelliği ile yüksek araç trafik yükü ve yoğun insan deviniminin neden olduğu, görüntüsüyle çevresel imge üzerinde etkilidir.

5.2. Aydınlatma Elemanları (The Lighting Equipment)

Kentsel alanlarda kullanılan aydınlatma elemanları, hava karardığında mekanı güvenlik ve koruma açısından aydınlatılmasını sağlamak, bunun yanı sıra bitki, çeşme, heykel, bina ve bunun gibi görsel açıdan dikkati çekmesi istenen objeleri belirginleştirmek ve dekoratif anlamda katkı sağlamak için kullanılırlar. Trafik ve yaya yollarının meydanların, kentsel, açık alanların, sokakların, park ve bahçelerin, otoparkların ve ev girişlerinin aydınlatılmasında, sanatsal görsel şölen nitelikteki aydınlatmalarda, ışık oyunlarında ve koruma amacı güden kullanımlarda değişik aydınlatma elemanları kullanılmaktadır.

Aydınlatma elemanları, kullanılacak yerlerdeki işlevlerine ve çevre düzenine uyumlu şekilde seçilerek kullanılmalıdırlar. Fonksiyonel işlevinin daha fazla olduğu bilinen aydınlatma elemanlarının sıklıkla estetik anlamdaki kullanımları, ses ve ışık gösterisi yapılan yerlerde efektler yaratılması, tarihi özellikli yapıların iç ve dış dekoratif aydınlatmasında kullanılırlar. Işık miktarı kullanıldıkları alanlar için değişmekte ve farklılaşmakta olup ihtiyaçlar doğrultusunda tasarlanır ve uygulanır. Kentsel mekanlarda gün aydınlığının bittiği zamanlarda kent sokakları cadde ve yollar kentsel mekanlar, kavşaklar, toplanma noktaları anıt yapı ve binalar aydınlatma grupları ile zenginleştirilerek ilgi çekiciliklerinin daha fazla arttırılması görsel anlamda önem taşımaktadır (Kurtay, 1994)

Yapılan araştırmada Ziya Paşa Bulvarı'nda çeşitlenmiş 8 tip Şekil (9-16) Atatürk Bulvarı üzerinde ise, 5 tip aydınlatılma amaçlı kullanılan aydınlatma elemanı bulunduğu tespit edilmiştir (Şekil 17-21). Araştırmanın yapıldığı, Atatürk Bulvarında yüksek, Ziya Paşa Bulvarında ise "yüksek" ve "insan ölçeğinde" ki aydınlatma elemanları kombine edilerek kullanılmıştır. aydınlatma elemanları değerlendirildiğin de, kentin başlıca iki kuvvetli ana arterlerinde ve bu arterlere referans veren sokak ve caddelerde yeterli sayıda ve doğru seçilmiş aydınlatma elemanlarının yer almadığı görülmektedir. Mevcut aydınlatma elemanlarının estetik açıdan kent kimliğini yansıtacak özellikte değildirler. Bununla birlikte, Ziya Paşa Bulvarı boyunca Yeşilirmak promenatında (sahil şeridinde) çevre yapıların özgün anlamlarını ve kullanımlarını güçlendirici etkileri ihmal edilen aydınlatma elemanların bu denli çeşitlenmesi, Bulvar'ın bir bütün olarak algılanmasını güçleştirmektedir. Öte yandan aralarında bir dil birliği olmayan ve birbirlerine referans vermeyen bu elemanların

buldukları yere herhangi bir özellik kattıklarının da söylemek mümkün değildir. Bulvar üzerinde aydınlatma elemanları salt işlevsel olarak ele alınmışlardır. Boyut, biçim, malzeme açısından farklı olan elemanların estetik yönden çekici bir görünüme sahip olmaları gereği ihmal edilmiştir. Estetikten ve özgünlükten uzak tasarımlar, bulunduğu mekanı da olumsuz etkilemektedir.

5.3. Çöp Kutuları (Trash Cans)

Kentsel atıkların yerel yönetimlerce toplandığı elemanlardır. Ulaşılabilir ve temizleme kolaylığı, bu elemanın önemli özelliğidir. Bu elemanlar farklı tip ve büyüklükte olabilir. Çöp kutuları, mekanların özelliğine, ihtiyaca ve özellikle de ihtiyacı karşılayacak miktarda yerleştirilmelidir. Çöp kutuları, dış mekan kullanım birimleri ve yaya yolu sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olacak şekilde konumlandırılırlar. Mekana yetmeyen çöp elemanları alanın kirlenmesine, fazla ve gereksiz yerleştirilenler ise karmaşaya neden olmaktadır. Her iki durumda da bir görsel kirlilik oluşmaktadır. Ayrıca zaman, işgücü ve maliyet açısından da bir kayıp da söz konusudur. Çöp elemanlarının alana yerleştirilişi biçimleri, çok önemlidir. Sağlam ve ergonomik olmalıdırlar. Diğer taraftan insan ölçülerine uygun şekilde, antropometrik ölçüler doğrultusunda yapılan bir konumlandırma tercih edilmelidir (Gökçen, 2001).

Yapılan araştırmada Ziya Paşa Bulvarında 5 tip, Şekil(22-26), Atatürk Bulvarında ise 2 tip Şekil(27-28), çöp kutusu belirlenmiştir. Çöp kutularının, Atatürk Bulvarı ve özellikle tarihi kent dokusunu üzerinde barındıran Ziya Paşa Bulvarında, Yeşilirmak'ın peyzaj görüntüsü ve prestiji ile ilişkilendirilebilecek özgün bir tasarıma sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Yere veya askı sistemine sabitlenmiş biçiminde farklılaştıkları tespit edilmiştir. Çöp kutularının formları nedeniyle kullanım zorlukları vardır. Çalışmada çöp kutularının yerleştirilişlerinde yaya geçiş noktaları esas alınmasına karşın buldukları yerler doğru değildir. Kentsel çevrenin bir elemanı olan çöp kutuları, diğer donatı elemanları ile bir araya gelişlerinde belirli bir bütünlük oluşturmamakta, aksine görsel ve çevresel kirliliğe neden olmaktadır.

5.4. Bariyerler ve Kuşatma Elemanları (Barriers and Surrounding Elements)

Bariyerlerin temel işlevleri geçiş güvenliğini sağlamak, istek dışı ve tehlikeli olabilecek geçişleri önlemektir. Taşıt yolu ve tali yol çıkışları ile, yaya-taşıt yolu kesişmesinde iyi çözümlenmiş ve kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunan detay ve uygulamalar yaya güvenliğini sağlamakta, kentlilerin kullanımını da özendirilmektedir.

Bariyerler, Otopark bariyerleri, blok bariyerler, çarpma bariyerleri, sınırlandırıcılar olarak çeşitlenmektedirler. Hareketli bariyerler sahip oldukları mekanik düzeneklerine göre, el ile kumanda edilenler ve elektronik kumanda sistemine sahip olanlar biçiminde ayrışmaktadır. Tasarımında işlevsel özelliklerinin ön planda tutulması gerekmektedir. Dış iklim koşullarına dayanıklılık, sessiz ve hızlı çalışmak, elektrik kesintilerinde el ile çalışır olmak bariyerlerde tercih edilen özelliklerdir (Şişman ve Yetim, 2003).

Amasya'da, Ziya Paşa Bulvarında ara sokaklardan taşıt katılımlarını ve dönüşleri kontrol altına almak amaçlı orta refüjü yer yer bölen ve taşıt geçişlerini engelleyen el ile kumanda edilen hareketli bariyerler bulunmaktadır. Ziya paşa Bulvarı kentin trafik yükünü ağırlıklı olarak taşıyan ana arter niteliğindedir. İki yönünde de 2şer şerit bulunan bulvarın, kent merkezine doğru olan yönünde bir şeridi, taşıtların ücretli park yeri olarak kullanıldığından, trafik akışı tek şerit üzerinden olmaktadır. Bu ana artere bağlanan tali yol

çıkışları trafiğe katılmaları ve dönüş yapmaları ağır akan trafiği daha da zorlaştırdığı gibi diğer yönde akan trafiği de tehlikeye sokarak, kazalara neden olmaktadır.

Kuşatma elemanları ise, korunması ve sınırlandırması istenilen alanları ayırmak amacıyla çok farklı materyallerden tasarlanıp yapılan elemanlardır. Sınırlama elemanlarının kullanıldığı bir başka alan ise kentsel mekanlarda trafiğe kapalı bölgeleri trafikten ayırmak amacıyla kullanılırlar. Sınırlama elemanlarının, kullanım yerlerine ve işlevlerine göre değişik türleri vardır. Ritim duygusu yaratarak ilgi çekerler. Yarı hareketli bazı tipleri ise trafik geçişini engellemekte kullanılmaktadırlar (Yaylalı, 1998).

Atatürk Caddesi ve özellikle Ziya Paşa Bulvarında taşıt trafiğinin engellenmek istendiği noktalarda yer yer sınırlama elemanlarına rastlanmıştır. Bu elemanların genel olarak tekdüze hemen hemen her yerde sıkça rastlanan elemanlardan olması nedeniyle, monotonluk duygusu uyandıran, estetik olma özelliği göz ardı edilmiş bir görünüm hakimdir.

Ziya Paşa Bulvarında, metal piyonlar ve çiçeklikler yaya yolu, trafik yolu ayırımı için sınırlama elemanları olarak sıkça kullanılmıştır. Sahil Bandında Yeşilirmak boyunca ve köprü üzerlerinde, güvenlik amaçlı metal konstrüksiyon sınırlandırma elemanlarının (6 tip) olduğu görülmüştür Şekil(29-34). Atatürk Bulvarı üzerinde, iki yönlü akan trafiği birbirinden ayırmak amacıyla metal konstrüksiyonlu bölücü elemanlar mevcuttur. Yayalara geçiş hakkının verildiği yaya geçitlerinde belli aralıklarda (50 m.)'de bir bu sınırlama elemanları ile bölünerek geçişe imkan verilmiştir. Kent kimliğini yakışmayan basit ve bakımsız bu elemanlar, sadece amaca yönelik olarak seçilmiş elemanlar genel anlamda standartlar gözetilerek yapılmışlardır. Ancak Amasya kentinin tarihi kimliğine uygun kente özgün tasarım ve planlamalar kent estetiğine görsel anlamda zenginlik katacağı açıktır Şekil(35-36).

5.5. Büfeler (Kiosks)

Trafiğe açık ve kapalı bölgelerde ihtiyaç duyulabilecek ürünlerin satış fonksiyonunu gerçekleştiren ünitelerdir. Bu gibi birimlere daha çok kent merkezlerinde ihtiyaç duyulur ve buralarda bilet, gazete, içecek, yiyecek ve ufak tefek hediye eşya satılır. Büfelerin inşasında aralarında ortak bir dil oluşturabilmek ve ucuz ve hızlı bir üretime gidebilmek için ortak elemanlar kullanmak zorunludur. Ancak bu ortak elemanların oluşturacağı monotonluğa engel olabilecek bir kurguyu da hedeflemek gerekmektedir. Bir temel eleman ve türevleri ve bunlar arasındaki ilişkilerde tekdüzeliğe düşmeme çabası bu kurgunun özü olmalı, bu kurguda renk ve malzeme kullanımının önemi göz ardı edilmemelidir (Kadioğlu, 2001).

Büfelerin tasarımları kadar bir araya gelişleri ve kent mekânındaki konumları da oldukça önemlidir. Kentlilerin rahatça kullanabilmeleri için farklı yönlerden yaklaşım olanağı sağlanması büfelerin yer seçim kararlarında etkilidir. Büfeler kent mekânında özelleşmiş bir yerde olmalı, bu özelleşme zemin düzenlemeleri ve malzeme farklılıklarıyla da güçlendirilmeli kaldırım genişliği göz önüne alınarak uygun yerlere yerleştirilmelidir (Yaylalı, 1998).

Yapılan araştırmada, Ziya Paşa Bulvarı üzerinde yer alan (3 Tip) Şekil(37-39),sabit büfenin ortak bir tasarım diline sahip olmadıkları gibi sık aralıklı yerleştirilmiş olmaları farklı formlarda düzenlenmiş olmalarıyla kent estetiğine bir katkı vermedikleri tespit edilmiştir. Özellikle yaz aylarında çeşitli amaçlarla ilginç ve çoğunlukla göze hitap eden bir forma sahip mevsim boyunca hizmet veren satış birimleri yer almaktadır. Geçici ve işletmecisinin gereksinim duyduğu eşyayı barındıramayacak kadar küçük olan satış büfelerinin çevresiyle

birlikte ele alarak kullanıma sunmak, bu olumsuzlukları bir ölçüde azaltacaktır. Bu nedenle mümkün olduğunca yeşil alanlarla bütünleşecek, çöp kutusu ve aydınlatma elemanları ile birlikte kombine olmuş sempatik formda tasarımlara sahip satış büfeleri kent estetiğine değer katacaktır.

5.6. Telefon Kabinleri (Telephone Booths)

Telefon kabinleri, kent halkının iletişim sağlamak amacıyla kullandıkları donatı elemanlarıdır. Çoğunlukla tek olarak veya birkaç tanesi bir arada, kapalı ve yarı açık kabin şeklindedirler. Bu elemanlar kolay ulaşılabilen noktalarda yer almalı, bakım ve onarımları ve temizlik çalışmaları sürekli yapılmalı, estetik açıdan da diğer donatı elemanları ile uyumlu olmalıdır. Tüm kentsel donatılarda olduğu gibi, telefon kabinlerinin, tasarımında özellikle engellilerin dikkate alınması çağdaş bir kentin en önemli göstergesidir (Yaylalı, 1998).

Yapılan araştırmada Ziya Paşa Bulvarında (şekil 40) ve Atatürk Bulvarı üzerinde (şekil 41), 2 tip olarak kullanılmışlardır. Telefon kabinleri kent genelinde ülkemizin diğer büyük şehirlerinde kullanılan camekanlı yarı açık kabinlerle benzer özelliktedir. Salt işlevsel açıdan ele alındıkları, kullanıcıların özellikle engellilerin kullanım rahatlığını ve özellikle ses yalıtım ve engellemekte işitsel konfor özelliklerinden yoksun olduğu tespit edilmiştir. Ziya Paşa Bulvarında yer alan ve sadece diğer donatı elemanlarından malzeme ve renk olarak ayrılan ve bir bütünlük oluşturmayan telefon kulübeleri, yaya dolaşımını zorlaştıran noktalarda yer almaktadırlar.

5.7. Çiçeklikler (Flower Pots)

Çiçeklikler: Bitki için yaşama ortamı sağlayan, estetik ve işlevsel amaçlar için kullanılan donatı elemanlarıdır. Bitki kasaları, kullanıldıkları mekana estetik değerler kattıkları gibi bazı durumlarda, doğru kullanımlarla sınırlayıcı eleman olarak da görev yaparlar. Araştırma alanındaki çiçekliklerin, Atatürk Bulvarı ve Ziya Paşa Bulvarı ve bu bulvarları bağlayan sokaklarda yaya yolu kenarlarında yer aldığı görülmektedir. Bu elemanların Ziya Paşa Bulvarı yaya aksı boyunca yaya aksını trafik yolundan ayırma, taşıt parkına engel olacak şekilde tek sıra dizisi olarak düzenlendiği ve gerek tasarımları gerekse bir araya getirilişleri ile görsel anlamda estetik duygular uyandırmamaktadır. Bu elemanların Bims-Betondan yapılmış tek renkli ve 4 Tip, olduğu belirlenmiştir (Şekil 42-45).

Atatürk Bulvarında ise yaya kaldırımı üzerinde yükseltilmiş dekoratif tuğladan imal edilmiştir. Yaya kaldırımı üzerinde tesadüfi yer seçimi ile yaya hareketlerini engelleyecek şekilde konumlandırılmışlardır (Şekil 46).

5.8. Heykel Ve Plastik Öğeler (Statues And Decorative Elements)

Heykel ve plastik öğeler kentin görünümünün zenginleştirilmesine doğrudan etki eden tasarım elemanlarından. Özellikle kent meydanlarında, girişlerde veya dikkat çekilmesi gereken bir mekanda sıklıkla kullanılırlar. Heykeller ve plastik öğeler, Kent peyzajının görsel değerini arttıran, renk, form, biçim ve ölçü özellikleriyle tasarımı daha etkili ve algılanabilir yapan elemanlardır. Anlatım özelliklerinin yanı sıra, zevk verici ve estetik özelliklere sahip olup, kentsel planlamalarda özellikle meydanlara, park ve bahçelere, mimari yapılara, plastik doku, renk ve ölçü gibi özellikleriyle anlam kazandıran donatılardır (Uzun, 1990).

"Mekan konuklarının, bir sanat yapıtının görsel anlamda algısında, sanatı mekan, mekanı ise yaşanabilir heykel kavramında deneyimleyebilmelidirler" Yapılan çalışmada kent için bir Buluşma ve

odak(Landmarks)noktası özelliği taşıyan Yavuz Selim meydanındaki Atatürk anıtının yer aldığı platform tasarımında heykele fon teşkil edecek bir anlayış sergilenmemiştir. Platform çevresi geniş ve sert zeminler öğleden sonraki saatlerde, çocukların bisiklete binme ve oyun alanı olarak dikkati çekmektedir. Alandaki bir diğer önemli faaliyet ise, öğle saatlerinde yemek aktivitesidir. Yavuz Selim meydanı çevresindeki alışveriş merkezi, pastane ve seyyar satıcıların varlığı bu aktiviteyi kuvvetlendirmektedir (Şekil 47-52).

Ziya Paşa Bulvarı Yeşilirmak Promenatı üzerinde ve Atatürk Bulvarlarında kavşaklarda kullanılan plastik öğeler görsel anlamda alanın canlılık kazanmasına yardımcı olsalar da, Kent kimliğini ön plana çıkartmada daha fazla özen gösterilmesi gerekmektedir.

Yeşilirmak promenatında(gezi yolu) pergolalara yer verilmiştir. Ağaçların sık olduğu noktalara yerleştirilen bu elemanlar işlevsel olmaktan çok dekoratif anlamda düzenlenmiş olduğu görülmüştür (Şekil 53).

Gezi yolunda rastlanılan bir diğer eleman ise çam ağaçlarının yoğun olduğu noktalara serpiştirilmiş suni palmiye ağaçlarıdır. Coğrafi bölgeye ait bir ağaç olmayışı ve diğer donatı elemanları ile uyumu dikkate alınmaksızın serpiştirilmiş bu ağaç figürleri, peyzaj anlamında düşünülmeden yapılmış tasarım uygulamaları olarak göze çarpmaktadır.

Atatürk Bulvarındaki Amasya kentini markalaştıran elmayı simgeleyen "Elma tutan el" heykeli, şehir çıkışı ve girişi şehirlerarası yol kavşağıdır. İşlevsel hareketliliğin hızı ve duraksamalara bağlı olarak, kente ve kavşağa görsel anlamda özellik katmaktadır. Atatürk Bulvarında aydınlatma, su ögesi ve plastik öğeler ve peyzaj düzenlemesinin birlikte kullanıldığı kavşak düzenlemesi bulunduğu mekana görsel anlamda zenginlik katmıştır(Şekil 54-57).

5.9. Oturma Elemanları (Sitting Elements)

Kentsel mekanda kullanılan oturma birimleri, kullanıcı gereksinimlerini karşıladığı ölçüde dış mekan yaşantısına katkıda bulunabilir. Bu anlamda, oturma elemanının yerleşimi, türü ve tasarımı nitelikli bir dış mekan çözümü için değerlendirme kriterleri olarak ele alınmalıdır (Gehl, 1987: 199).

Araştırmaların sonucunda, bu elemanların mekan içerisindeki konumlandırılışlarının oturmak için görüşün engellenmediği, düzenlendikleri mekansal alanlarda konumlandırılışları ile, mekanın kenar bölümleri ya da insanların arkalarını korunaklı hissettikleri yerlerin seçildiği belirlenmiştir. Oturma elemanlarında çeşitlilik gözlenmesi tek düzelikten ayrılmak anlamını taşıyorsa da, form ve yerleşimlerinde dikkatli bir planlama yapılması gerekmektedir (Şekil 58-60).

Yeşilirmak Promenatında sahil bandı genişletme ve peyzaj çalışmaları kapsamında oturma elemanlarının yeni ve olumlu örneklerine rastlanmaktadır. Özellikle sahil bandı doldurularak açık alan elde edilmesinden sonra oturma alanı düzenlemelerinde tipolojiden söz etmek mümkündür. Atatürk Bulvarı üzerinde Beyazıt Meydanı üst kotunda sınır elemanına sırt veren taşıyıcısı metal konstrüksiyondan, oturma kısmı ise ahşap ızgaralı olarak imal edilmiş, oturma elemanları mevcuttur (Şekil 61).

5.10. Çeşme ve Havuzlar (Fountains and Pools)

Günümüz şehir yaşantısı içerisinde, pek çok mimar tasarımlarına doğal elemanları dahil etme çabası yanında, Havuzlar ve çeşmeler alışveriş merkezleri, meydanlar, parklar gibi kentsel açık ve kapalı alanların popüleritesini artırmaktadırlar (Yetim, 2002).

Yapılan çalışmada, Ziya Paşa Bulvarı, Yeşilirmak sahil şeridinde 7 tip, (Şekil 62-67), Atatürk Bulvarında ise 2 tip, (Şekil 68-69). çeşme saptanmıştır. Yaya ulaşım aksları üzerinde havuz ve çeşme tasarımlarına rastlanılmaktadır. Özellikle sahil şeridinde sık aralıklarla düzenlenmiş havuzlar su elemanı olma özelliği ile ırmak etkisinin gölgesinde kalmaktadır. Bu havuz uygulamalarının, kentin diğer açık mekanlarında düzenlenmeleri daha doğru bir uygulama olabilirdi. Oysa kent insanlarının yoğun olarak kullandığı, oturup dinlendiği, diğerleri ile buluştuğu, çeşitli aktivitelerin sergilendiği, Kent meydanındaki anıt çevresinde düzenlenmiş olan havuzlar ise, susuz ve boş haliyle işlevini yerine getirmediği, kente ve meydan peyzajına katkısının bulunmadığı görülmüştür.

5.11. Köprüler (Bridges)

Kentsel mekan, yapıların oluşturduğu, kentte yaşayanların algıladığı, tüm kentsel olayların gerçekleştiği bir bütündür. Kentsel mekanları oluşturan vazgeçilmez öğelerden şehir ikonları ait oldukları kentlerin sembolleridirler. Kent dokusunda yarattıkları önemli etki kadar onlar aslında birer landmark ve ikon olarak zamanda ve mekanda var olurlar. Eğer kent, bir araya geldiklerinde bütünü oluşturan farklı parçalara sahip bir yapı ise; bu tür anıt yapılarda şehrin en önemli parçaları olurlar ve kentler o ikonlar olmadan düşünülemezler. Şehir ikonları aynı zamanda buldukları yerin ve zamanın teknolojisi, kültürü hatta yaşam tarzı ile, ulaşım olanakları yada olanaksızlıkları karşısında inşa edilmelerinin ardındaki mimari yaratıcılığın birer simgesidirler.

Amasya kenti için, kentin gelişme yönü olarak batı ve güneybatı bölgelerini seçmiştir. Bu nedenle kent çekirdeği eski yapısını büyük ölçüde korurken, çevresinde yeni mahalleler oluşmaktadır. Bu mahalleler genel olarak vadinin iki ucunda şekillenenek yeşilirmak ve ters akan vadisi boyunca ilerlemektedir. Yeşilirmak ile ikiye ayrılan kenti dört köprü birbirine bağlamaktadır. Ziya Paşa Bulvarı üzerinde yer alan ve kentin iki bölgesini bağlayan bu köprüler, batıdan doğuya doğru Meydan köprüsü, Alçak köprü, Helkis (Hükümet) köprüsü ve Kuş(Kunç) köprüsüdür. Yapıldıkları dönem özellikleri kaybolmuş olsa da, bu dört köprü, ikiye bölünmüş kent parçasını bağlamakta ve kent ikonu konumundadırlar (Şekil 70-73). Meydan-istasyon ve Hükümet köprüleri taşıt ve yaya trafiğini üstlenmişlerdir. Köprülerin her biri kendine özgü kimliğe sahiptir. Kent kimliğine kattıkları ikon etkisinin gece ve gündüz görüntüleri farklıdır. Gece görüntülerinde prestij ve imajının devamı noktasında eksiklik "aydınlatmanın gerekliliği" ve "aydınlatmanın kent ve köprü silüetine" etkisi gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Oysa bu şekildeki özel yapıların gece görünürlüğünün sağlanması kentin tanımı hakkında imaj etkisi sağlamaktadır. Gündüz ve gece kentlinin ırmağın iki yakasındaki yerleşimlere ulaşmalarını sağlayan bu mimari elemanların gece koşullarında da kent yaşantısına katkıda bulunmaları ve iyi çevresel nitelik kazanmaları doğru aydınlatma sistemiyle mümkün olabilecektir. Bu dört köprü üzeri insan boyutunda ve sık aralıklarla düzenlenmiş aydınlatma elemanları ile aydınlatılması ve yeşil Irmak Üzerine yönlendirilmiş yüksek aydınlatma elemanları ile yansıtılan renkli ışıklandırma ile beklenen görsel etki yaratmaktan uzak olduğu kadar, mevcut aydınlatma elemanlarının aydınlatmada ışık etkisinde, kaos yaratmakta ve amacını yerine getirmekten uzaklaşmış olduğu görülmektedir. Bu dört köprüünün aydınlatılmasında görsel etkiyi kuvvetlendiren endirekt aydınlatmaya özen gösterilerek silüetin daha net algılanması mümkün olabilecektir.

Atatürk Bulvarı üzerinde (2 adet) taşıyıcı strüktürü çelik konstrüksiyon elemanlarla inşa edilmiş bu köprüler yayaların güvenli

olarak cadde geçişleri için üst geçit görevini üstlenmişlerdir (Şekil 74-75).

Her iki Köprüde tasarım anlamında bir özellik taşımamaktadır. Boyandığı renk etkisi ile görsel ve estetik olma anlamında kente herhangi bir katkı vermediği kadar, yayalar tarafından sıklıkla kullanılmadığı için kendisinden beklenen fonksiyonu yerine getirdiği söylenemez.

5.12. Otobüs Durakları (Bus Stops)

Duraklar; otobüs, tramvay ve dolmuş gibi toplu taşıma araçlarına ait bekleme yerleridir. Yayaların trafiğe kapalı bölgelerden sonra, trafik ile olan ilişkisinin sağlandığı ünitelerdir. Kullanıcıları iklim koşullarından (güneş, rüzgar, kar vb.) korur. Büyüklüğü tahmini kullanıcı sayısına göre belirlenir. Duraklar yerel yönetimlerce trafik birimlerinin belirlediği noktalara yerleştirilirler. Malzeme olarak metal ve pleksiglass tercih edilmektedir (Şisman ve Yetim, 2003) Duraklar aynı zamanda bir toplanma mekanlarıdır ve düzenlemede dikkate alınması gereken önemli bir özelliktir.

Kent içi araç trafiğinin yoğun olduğu, Atatürk Bulvarı üzerinde (2 tip), Kapalı ve durak işaret levhali açık duraklar yer almaktadır (Şekil 76-77).

Yol güzergahı boyunca gerekli alanlara yerleştirilmiş kapalı otobüs duraklarına, son yıllardaki uygulamalarla görsel anlamda modern bir görünüm kazandırılması çalışmaları sürdürülmektedir. Yapılan çalışmalarla yol aksındaki duraklama noktaları yaya erişim aksına ölçek kazandırmaktadır. Bunlar duraklar ve kavşak noktalarıdır. Bulvar üzerinde yer alan üstü kapalı duraklar, oturma elemanıdır. Üstü açık durakların ise, durak yerlerini gösteren levhaların, salt bilgi amaçlı oldukları ve özgün bir ürün olma özelliği göstermedikleri için algılanamadıkları tespit edilmiştir. Üstü kapalı ve açık durakların, diğer kentsel donatı elemanları ile malzeme ve form ilişkileri göz ardı edilmiştir. Atatürk Bulvarındaki duraklar, aynı zamanda yol aksı boyunca, ilçeler ve köylere ulaşımı sağlayan otobüs, minibüs ile servis araçlarının da, yolcu indirme bindirme noktalarıdır. Duraklarda cep olmadığı için amaca uygunluk ve hizmet kalitesi ve boyutlar yönüyle istenilen düzeyde olmadığı gibi, trafik sıkışmasına yol açmaktadır.

5.13. İşaret Levhaları (Signboards)

İnsanlar buldukları mekan içerisinde nerede olduklarını ve gitmek istedikleri yere nasıl gideceklerini bildiklerinde, kendilerini daha güvende hissederler. İşaretleme olumlu ve bilgi verici olmalı; insanlara tek başlarına hareket etme rahatlığını vermelidir. İşaretleme, insanları güvenlik konularında eğitmek ve şüpheli gördükleri aktiviteleri bildirme ve işaret ve teşvik etmek için bir araç olarak kullanılabilir (Özaydın vd., 1991).

Amasya kent merkezinde, ticari ve kültürel amaçlara hizmet eden bu donatı elemanlarına araç ve yaya trafiğinin en yoğun olduğu Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarı üzerinde rastlanılmaktadır. İnsan boyutlarına uygun reflektörlü elemanlar olanları yanında, saçtan imal edilmiş boyutları ile belirli standartlara göre yapılmadıkları gibi, görsel anlamda zayıf nitelikli oldukları görülmüştür (Şekil 78-81).

Yine aynı şekilde ticari tabelalar ve bu tabelalar üzerindeki isimler içinde belirli bir standarttan bahsedilemez. Yer belirleyiciler belirli bir standardizasyonda yapılmalı mekanda karmaşaya neden olmak yerine konularıyla ve boyutlarıyla mekânın okunabilirliğini arttırmalıdır. Özellikle Kavşaklarda üzerinde yer alan kent hakkında bilgilerin ve önemli gezilecek yerlerin ve ulaşım arterlerinin belirtildiği işaret levhalarının herkesin

algılayabileceği şekilde konumlandırılması özellikle, Turiste ne nerededir? sorusuna cevap verecek ilçe haritalarının yer alması, amacına ulaşması yönünde önemlidir.

5.14. Reklam Panoları (Billboards)

Kent ekonomisinin vazgeçilmezi ve önemli olan reklam sektörünün bir ürünü olan reklam panoları, kentselleşmenin yoğunluğu ile artan kentsel donatıdır. Bu donatılar, gerek yazı, gerekse figür ve şekil olarak bilgiyi sunabilirler (Uzun, 1997).

Amasya'da son dönemlerde kent merkezinde yeni kullanılan reklam ve afiş panoları modern örnekler olmaktan uzak belirli standarda uymayan, görsel anlamda kirliliğe neden olan özelliği taşımaktadır. Atatürk Bulvarının da(4 tip) ve Ziya Paşa Bulvarı üzerinde(3)tip amaçları aynı olan reklâm panoları ve sayılamayacak çeşitlilikte tabela yer almaktadır (Şekil 82-86)

Yapılan araştırmada, yazılı, çizili ve boyalı elektronik reklâmlar için kullanılan bu panoların her birinin ayrı bir formda ve ayrı bir büyüklükte oldukları tespit edilmiştir. Reklam Panolarının Tarihi yapıların çevresinde, refüjlerde, billboard adı verilen panoların yer aldığı, bina cephelerinin, uyumsuz tabela yığınlarıyla kuşatıldığı tespit edilmiştir. Çeşitli kuruluş ve firmaların reklam amacıyla kullandıkları çok sık aralıklarla ve gelişi güzel yerleştirilmiş reklam panoları, çoğunlukla yayaların dolaşımını zorlaştıran noktalarda bulunmaktadır. Karmaşık bir biçimde dizilen bu elemanlar, tarihi kent dokusunun estetiğini olumsuz yönde etkilemekte ve görsel kirliliğe neden olmaktadır.

5.15. Döşeme Elemanları (FloorCoverings)

Döşeme elemanları, peyzaj çalışmalarının temel ögesi olup, üç boyutlu mekanın zeminini oluştururlar. Bu elemanlar doku, renk, çizgi, form özellikleri dikkate alınarak planlamalarda kullanılırlar. Zemini oluşturan döşeme elemanları pek çok işlevi yerine getirmenin yanı sıra estetik açıdan da alanı tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Döşeme malzemesinin seçimini etkileyen unsurların başında, döşenecek alanın işlevi, trafik, maliyet, iklim, güvenlik, dayanıklılık ve yerel koşullar gelmektedir (Başal ve Ark., 1997).

Yeşil Irmak bandında(5 tip)trafik ve yaya aksları zemin döşeme kaplamalarında renk, doku, çizgi, form ve ölçek farklılıkları kullanılarak, çağa uygun estetik niteliği yüksek malzemelerle (terracotta, renkli karo taşları, traverten vb.) daha çağdaş tasarımlarla döşeme çalışmaları yapılmıştır. Aynı zamanda sahilin de doldurularak genişletilmesiyle sert zemin miktarı artırılmış ve farklı malzemelerle, yeniden ve dekoratif görünümlü yeni döşeme çalışmaları sonucunda görsel anlamda olumlu bir tablo ortaya çıkmıştır. Yeşil Irmak sahil bandı üzerinde trafik aksı boyunca devam eden yol döşeme kaplaması, nehrin öte yakasındaki yerleşim bölgesini birleştiren taşıt trafiğine açık olan köprüler girişlerinde renk, doku ve malzeme özelliklerini kullanarak vurgulanması olumlu yaklaşımdır (Şekil 87-91).

Çalışmada Atatürk Bulvarında yaya yollarında geçmiş yıllarda yapılan döşeme çalışmalarında gerek yapım aşamasındaki hatalar gerekse yapım sonrası bakım ve onarım yetersizliği nedeniyle niteliksiz zeminlerin mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Bu zeminler yağmurlu günlerde kullanımı zorlaştırmaktadır (Şekil 92).

5.16. Bayrak ve Flamalar (Flags and Steamers)

Ziya Paşa Bulvarı üzerinde ve Atatürk Bulvarında kamu kurum ve kuruluşları ile özel firmaların mekan temsillerinde kesişim noktalarında yararlanılan işaretleri olan flama ve Bayrak direkleri yer almaktadır. Yeşil Irmak gezi alanında ve Bulvarda yoğun insan

trafiğinin yer aldığı, yaya dolaşım alanı ve hareketlerini engelleyici olabilecek özellikte bayrak ve flama direklerine rastlanmaktadır. Ayrıca Anıt Meydanında tören alanının kuzey kısmında meydanı tarifleyen bir bayrak dizisi tasarlanmıştır. Kent ve meydan arasında bir arayüz oluşturuyor. Böylece Atatürk heykeli ve çevresi, kentsel hayattan yalıtılmamış kentsel hayatın içine katılmıştır.

Atatürk Bulvarı ve Ziya Paşa Bulvarındaki kamu kurum, kuruluşlar ve özel firmalara ait direklerin, boya ve bakımları yapılmadığından, fonksiyonlarını yerine getirmek dışında görsel anlamda değer taşımayan, kentsel mekanla bütünleşemeyen bir obje görünümü sergilemektedirler (Şekil 93-94).

5.17. Mazgal ve Bakım Kapakları (Gutters and Maintenance Covers)

Altyapıya bağlı olan bu elemanlar kentlerde altyapı problemleri ile karşılaşıldığında sorun noktasına ulaşabilmek için bırakılan kapakçıklardır. Yeraltındaki servislerle ilgili tesisata ulaşabilmek üzere kaplamalı alanlarla oluşturulan bu bakım bacaları, bakım odaları ve bunların kapakları kaplama tasarımı ile birlikte düşünülmelidir. Kentlerde alt yapı tesislerinin kaplamalı alanın altına gelmesi pek istenmez. Çünkü altyapı tesisleri ile ilgili bakımlarda kaplamaların sökülüp tekrar döşenmesi hem kaplama malzemelerinin hem bakım işlerinin uzun sürmesine hem de hoş olmayan görüntülere sebep olmaktadır. Bakım kapakları, değişik biçimleri, desenlendirilmiş veya renklendirilmiş yüzeyleri ile kaplama yüzeylerine olumlu estetik değerler katabilirler.

Amasya'da Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarında Bakım kapakları dökme demir, dökme beton ya da alüminyumdur (Şekil 95). Araç trafiğinin yoğun olduğu Atatürk Bulvarı'nda bakım kapakları ve mazgal kapakları araç yüküne dayanıklı dökme demirden ve dökme betondan yapılmışlardır. Ancak Atatürk Caddesinde üzerindeki yağmur suyu mazgalları fonksiyonunu gereği kadar yerine getiremediği için yağışlı havalarda su birikmeleri ve göllenmeler araç ve yayalar için bir engel ve yer yer tehlike oluşturmaktadırlar.

5.18. Oyun-Spor Performans Elemanları (Games-Sports Performance Elements)

Atatürk Bulvarında yaya yürüyüş hatları üzerinde yer yer doğal ve yapay çevre verilerinden de yararlanılarak dinlenme alanları yer almaktadır. Bu alanlarda genç ve erişkin yaş grupları için spor ve kondisyon amaçlı bu elemanlar ideal bir protip tasarıma sahip değildir. Kentsel örgünün ilişkiler ağı içerisinde yaya yollarında, yürüme eylemi uygun bir yer bularak-durmaya hazırdır. Bu aksın bu noktalara değme yaparak süregelen rota dahilinde farklı bir programatik alana dönüşmesi, kent içinde hareket ve dinamik bileşeni ekseninde mekanın, formel bir mekanın kurgulanmasına olanak sağlanmasıdır (Şekil 96).

6. SONUÇ VE TARTIŞMA (CONCLUSIONS AND DISCUSSION)

Kentsel donatılar kentte "kamu" kavramı vurgular. Kamusal alanlar ve dış mekanlardaki düzen ve kullanılabilirlik, günlük yaşantımıza doğrudan olumlu bir katkıdır. Gereksiz detay, konumlandırma hatası, yanlış malzeme seçimi sonucunda, geriye çöplük halini alan çiçeklikler, kırık banklar, sokak lambaları, yırtık ve kirli panolar, parçalanmış kaldırımlar ve okunması mümkün olmayan tabelalar karşımıza çıkmaktadır.

Konuya şehir planlaması açısından baktığımızda, öncelikle kentin kültürel, toplumsal profilinin analiz edilmesi ve toplumun mekan kullanım ihtiyaçları ile kamusal alanların belirlenmesi gerekmektedir. Kamusal mekanların düzenlenmesinde kentlilerin temel gereksinimleri

karşılanmasına konumlandırılacak kentsel donatı elemanlarının tasarımı ve yer seçiminin kent kimliğini destekleyip desteklemediğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde planla kargaşa yaratılmış olur. Kentsel donatıların tasarım, bakım ve işletiminde ortak anlayış ve eşgüdüm olmaması da bir başka sorundur. Kentin kimliğini destekleyecek, o kente ait tasarımların üretilmesi ve kentte yer alan ürünler arasında uyum ve ortak dil oluşturulması önemlidir.

Kentsel mekanlar biçimlenmiş şekli ve sahip olduğu donatı elemanları ile mekan kullanıcılarının sosyo-kültürel ve estetik açıdan eğitici, işlevsellik açısından yönlendirici ve giderek şehir kültürünü olumlu yönde oluşturucu gibi bir dizi önemli görevi olduğu açıktır. Bu nedenle şehirselleşme tasarımının önemli bir parçası olan kentsel donatı elemanlarının tasarımı, üretimi ve mekan içindeki konumunun planlama-tasarım tercihleri ortaya konulmalı ve donatı elemanlarının bir araya getirilişinde eleman seçimine özen gösterilerek konumlandırılmalıdırlar.

Genelde Yerel yönetimlerin kamusal alan düzenlemelerinde, kent mobilyalarının seçiminde, kendi beğeni ve estetik anlayışlarını dayatmaları çok yaygındır. Belediyeler genellikle tasarım kaygısından uzak, seri üretime dayalı ürünleri tercih etmektedir. Çalışmanın yapıldığı Amasya kentinde donatı elemanlarından sorumlu yerel yönetim teşkilatının, hizmet dönemleri içerisinde, kentte hizmetle görevli ilgili kurum ve kuruluşlardan bağımsız kararlar üretmesi ve uygulamaları sonucu bu çalışmada gözlemlenen olumsuzlukların ortaya çıkmasında en büyük etken olarak değerlendirilmiştir. Örneğin sokakların aydınlatılmasından sorumlu Medaş, bitkilendirme ve oturma birimlerini Park ve Bahçeler Müdürlüğü, çöp kutularının üretim ve temizlenmesini belediye, posta ve telefon kabinlerinin üretimini Türk Telekom üstlenince aralarında koordinasyon ve işbirliği olmaması nedeni ile kişiliksiz, düzensiz mekanlar yaratılmaktadır. Bu nedenle farklı kurumların koordineli çalışması kent halinde kentsel mekanların daha yaşanılabilir hale gelecektir.

Amasya kenti içinde Sorunlar bu ölçüde değerlendirildiğinde, Yerel yönetimce kamusal alanların düzenlenmesinde ve donatımında ortak dil oluşturularak farklı mesleki çalışmaları bir araya getirecek komisyonların en kısa sürede çalışır hale gelmesi yararlı olur. Kentler toplumsal ilişkiler mekanıdır. Çağdaş, sağlıklı toplumsal ilişkiler, çağdaş kentsel mekanlarda oluşturulabilir. Kentleri yönetenler, kamusal alanlarda, hem düzen ve güvenliği, hem de işlev ve estetiği sağlamaya çalışmalıdırlar.

Çalışma alanı olan, Ziya Paşa ve Atatürk Bulvarlarında donatı elemanlarından, kullanımı yerinde ve uygun olan örneklerin yanı sıra pek çok da olumsuz örnekler tespit edilmiştir. Bu olumsuzlukların düzeltilmesi Kentte ilgili kurumların koordineli ve Kentin tarihi ve doğal dokusunu dikkate alan tasarım çalışmaları ile çözülebilir. Çalışma alanının kent merkezi olması nedeniyle daha yoğun bir şekilde işlevsel ve estetik unsurlara yer verilmeli, bölgenin iklim koşulları göz önüne alınarak özellikle iklim uyumlu malzeme seçimi sağlanmalı, oturma gurupları, döşeme malzemeleri ve otobüs duraklarında bu unsura bilhassa dikkat edilmelidir. Ayrıca otobüs durakları, çöp kutuları ve oturma birimleri insan kullanımı ve ölçüleri bakımından ergonomik anlamda yeterli, bir bölümü ise yapısal malzeme bakımından iklimsel faktörlere uyumsuzluk nedeniyle olumsuz bulunmuştur.

Ziya Paşa Bulvarının, üzerinde taşıdığı mevcut işlevlerin bazılarının korunarak ve uygun görülebilecek yeni işlevlerin eklenmesiyle 7 gün 24 saat aktif, kentli tarafından kullanılan kentsel odak noktası haline getirilmelidir. Yeşilirmak aksında ilgili kurumların, promenatı(gezi yolu) için gece ve gündüz stratejilerini belirleyerek sürekli aktif ve güvenli bir açık mekan ve promenant

özelliğine kavuşturulması yönünde yeni kentsel tasarımlar ve projeler üretilerek hayata geçirilmelidir. Bu anlamda öncelikle yol aksı boyunca var olan yeşil alanların ve kentsel donatılarının korunması sağlanarak, kıyı şeridinde yer alan çay bahçeleri, kafe ve restoranların, "Yol-Su-Kentli" ilişkisinin korunarak ve iyileştirilerek nehrin iki kıyısını bağlayan promenant alanı yenileştirilerek tasarımlanmalıdır.

Aydınlatma elemanları çeşitli tiplerde olup kimi dekoratif, kimi standart formu, yer yer işlevsel ve fonksiyon dışı örneklerle rastlanmıştır. Aydınlatma sistemlerinin tasarımı sadece elektrik ya da mimari kapsamda değerlendirilemeyecek kadar detaylı bir konu başlığı olup en uygun sistem tasarımı ancak tüm elektriksel, estetik, sosyal, çevresel ve ekonomik kriterlerin göz önünde bulundurulmasıyla mümkün olabilecektir. Bu aşamada sistem giderlerini sınırlamak adına yeni nesil teknolojilere yer verilmesi ve ilgili uzmanlık çalışmalarının yapılması kaçınılmazdır.

Yaya akslarının ve döşeme malzemesi bölgenin iklim şartları açısından ve uygulama tekniği yönünden olumlu ve olumsuz yönler ortaya koymaktadır. Ayrıca yaya aksları üzerindeki kullanımların da pek çok olumsuzluğa rastlanmıştır. Birçok yerde kaldırımlarda rampaların bulunması olumlu bir özellik olarak tespit edilmiş ancak rampa eğimlerinin ve genişliklerinin kullanıcı aktivitelerini sağlık bir şekilde yerine getiremediği gözlemlenmiştir. Yön ve işaret levhalarının ise pek çoğunun ergonomik pozisyonlarda olmadıkları ve yaya trafiğini etkileyip, tehlikeli olabildiği belirlenmiştir.

Ziya Paşa Bulvarı ve Atatürk Bulvarı donatı elemanlarının kullanımını sınırlayan en önemli etmen yaya ve taşıt yükünü taşıyabilecek kapasitede olmaması gelmektedir. Otopark ihtiyacı öncelikli konular arasında yer almaktadır. Parkomat uygulaması köklü bir çözüm olmaktan uzaktır. Bulvar üzerinde yer alan işyeri ve dükkan sahiplerince gün boyunca kullanılan ve işgal edilen bu park yerleri kent halkının kullanımını engel oluşturmaktadır.

Amasya'da mevcut donatı elemanlarının kullanımında dikkati çeken hataların tekrarlanmaması için; kullanıldıkları alanların bütünlük ve büyüklüğünün göz önüne alınması, açık ve kapalı alan düzenlemelerinde birlikteliğin sağlanması, kent halkına saygı ve insan ölçeğine uyumlu özgün kimlik ve kişilik kazandıracak mobilyaların kullanılması, kentlilere yaşadıkları çevrenin tarihi ve kültürel dokusunu anımsatacak özelliklerin mekana katılması sağlanmalıdır.

Kimliksiz, yabancılaşmış, ihtiyaca cevap vermeyen donatı elemanları insanlar tarafından dışlanmaktadır. Bu nedenlerle toplumun sahip çıkacağı savunacağı mekanlar ve mobilyalar yaratabilmek için insanların da istek ve arzuları dikkate alınmalıdır. Donatı elemanlarının tasarım aşamasından fiziksel çevreye yerleştirilmesine kadar olan tüm aşamalarda ilgili meslek disiplinlerinin koordineli çalışmaları sağlanmalıdır.

Kent kimliğini oluşturan ve ortaya konulmasında en önemli araç olan kentsel donatı elemanları birer tasarım ürünü olup yer aldığı kentsel mekan içerisinde ve birbirleriyle doğru ilişkiler kurmalarını sağlayacak işlevsel ve estetik nitelikleri sergilemesinde bazı temel yaklaşımlara gerek duyulmaktadır. Kentsel mekanlar biçimlenmiş şekli ve sahip olduğu donatı elemanları ile mekan kullanıcılarının sosyo-kültürel ve estetik açıdan eğitici, işlevsellik açısından yönlendirici ve giderek şehir kültürünü olumlu yönde oluşturucu gibi bir dizi önemli görevi olduğu açıktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akçay, B., (1989). Mimarlar ve Kent Alanları, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul.
2. Asatekin, M., (1976). Endüstri Tasarımında Tasarım Ölçütlerine Bütünsel Bir Yaklaşım, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2.
3. Asatekin, M., (1981). Kentsel Donatım Ögeleri ve Bütünsel Yaklaşım Gereği, Mimarlık 81/1, s18-19
4. Bayrakçı, O., (1991). "Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri" Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 775-79, 1991).
5. Doğan, N., Erhan, İ., Toka, C. ve Uysal, G., (1986). ,Endüstri Ürünleri Tasarımında Kent Mobilyaları, Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara.
6. Eşkinat, Y., (1992). Kent Planlama ve Tasarım Arasında Gerekli Ara Ölçek: Kentsel Tasarım, İl. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, İstanbul.
7. Gedikli, R., Kentsel Mekan ve Kentsel Yaşam Dersi Ders Notları, I.T.U Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
8. Güner, K., (2002). Çevresel İmaj ve Yapı İlişkisinin Adana'da Örneklenmesi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 102s
9. Güneş, S., (2005). "Kent Mobilyası Tasarımında Disiplinlerarası Etkileşim", Planlama, S. 3, 92-95, 2005
10. Güney, A., Erdem, Ü., Zafer, B. ve Hepcan, Ş., (1996). Peyzaj Konstrüksiyonu, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:514, İzmir, 147s.
11. Harris C.W., Dines, N.T., and Brown, K., (1998). Time-saver standards for landscape architecture: design and construction data, Second edition, McGraw-Hill publishing company, ISBN: 0070170274
12. Kahvecioğlu, H.L., (1998). Mekansal İmajın Oluşumunu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 153
13. Kara, B., (1997). Kentsel Mekanların Algılanması ve Mekansal İmaj ile Bornova Kent Meydanı Örneğinde Bir Bilişsel Haritalama Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, s:145.
14. Lang, J.E., (1988). "Symbolic Aesthetics in Architecture: Toward a Research Agenda", p:15-25, Cambridge University Press, New York
15. Lynch, K., et al, (1982). A Theory of Good City Form, Massachusetts Institute Press, London, 515p
16. Nasar, J.L., (1998). The Evaluative Image of The City, Sage Publications., 182p
17. Öksüz, A., (2004). Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı. İlber Matbaacılık, Trabzon
18. Önem, A.B. ve Kılınçarslan, İ., (2005). Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik, İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, Cilt 4, Sayı 1, S:115-125.
19. Önem, A.B. ve Kılınçarslan, İ., (2005). Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik, İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, Cilt 4, Sayı 1, S:115-125.
20. Özaydın ve diğ., (1989). Kamu Mekanları Tasarımının tamamlayıcısı Olarak Bildirişim Ögeleri, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu 1. İstanbul.
21. Rapoport, A., (1977). Human Aspect of Urban Form, Oxford Pergamon, New York, .s.15.
22. Rapoport, A., (1982). The Meaning of the Built Environment, The University of Arizona Press., Tucson, s.181.

23. Seyrek H., (1992). "Bir Kent Mobilyasını Biçimlendiren Faktörler", *Tasarım Dergisi*, Eylül 1992, 27, ss. 120-123.
24. Tatlıdil, E., (2009). Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 9 (1), ss:319-336
25. Tranck, R., (1986). *Finding Lost Space*, Von Nostrand Reinhold, New York.
26. Türkoğlu Dülger, H., (2002). Kentselîmge:İstanbul'danBulgular, *İTÜ Dergisi/a*, Cilt:1,Sayı:1, İstanbul
27. Velioğlu, A., Araz, A. ve Tavşan, C., (1993). Koruma Süreci İçinde Mimari Tasarım Süreci. 1. Kentsel koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokiyumu, MSÜ Mimarlık Fakültesi,
28. Yürekli, K.F., (1977). Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 117s.

EK: TABLO VE ŞEKİLLER
ADDENDUM: TABLES AND FIGURES

Tablo 1.Ziya Paşa Bulvarı donatı elemanları
(Table 1. Ziya Paşa Boulevard urban furniture)

Kentsel Donatı Elemanları	Tip	Kentsel Donatı Elemanı Tipleri
Aydınlatma Elemanları	8	-Sokak tipi aydınlatma elemanı (tekli) -Sokak tipi Aydınlatma elemanı (ikili) -Sokak tipi dekoratif aydınlatma elemanı (4 Tip) -Kavşak tipi aydınlatma elemanı (çoklu) -Kavşak Tipi Aydınlatma elemanı (4 lü)
Çöp Kutuları	5	-Kapaklı çöp kutusu -Kapaksız çöp kutusu (3 tip) -Çöp cinsine göre ayrılmış kutular
Bariyerler	6	-Park etme engeli yaratan bariyer (Piyon) -Araçlar için Hareketli Bariyer -zincir bariyer -Şeffaf bariyer -2 (Tip)Demir konstrüksiyon
Büfeler	3	-Özel büfe-küçük -Özel büfe-büyük -Belediye büfesi
Telefon Kulübeleri	1	-Açık
Çiçeklikler	4	-Yuvarlak -Oval -Kombine -Ahşap Kasa
Heykel ve Plastik Öğeler	5	-Plastik öğe 5 tip -Heykel
Oturma Elemanları	3	-Demir konstrüksiyon+ahşap (2 tip) -Çiçeklik+oturma elemanlı
Çeşme-Süs Havuzları	6	-(2 Tip)Süs Havuzu -(4 tip)çeşme
Köprü	4	-(3 Tip) Yaya-Araç -(1 ahşap)yaya köprüsü
İşaret Levhaları	4	-Boyalı(3 tip) -Neon ışıklı
Reklam Panoları	3	-Yükseltilmiş -Özel firma -Dikdörtgen camekanlı
Döşeme Elemanları	4	-(3 tip)dekoratif desenli karo - Taraklanmış beton kaplama
Bayrak ve Flama	2	-Resmi
Mazgal ve Bakım Kapakları	3	-Alt yapı tesis kapakları(3 tip) -Demir -Aluminyum -Pik

Tablo 2. Atatürk Bulvarı donatı elemanları sınıflaması
(Table 2. Classification of the urban furniture in Atatürk Boulevard)

Kentsel Donatı	Tip	Kentsel Donatı Elemanı Tipleri
Aydınlatma Elemanları		-Sokak tipi aydınlatma elemanı (tekli) -Sokak tipi dekoratif aydınlatma elemanı (2 Tip)
Çöp Kutuları		-Kapaklı çöp kutusu -Kapaksız çöp kutusu
Bariyerler		-Demir konstrüksiyon yaya geçiş engeli bariyer -Şeffaf yaya geçiş engeli bariyer -Şeffaf bariyer
Telefon Kulübeleri	1	-Açık 2 yönlü
Çiçeklikler		Yerden yükseltilmiş dekoratif tuğla örgü
Heykel ve Plastik Öğeler		-Plastik öge 3 tip -Heykel
Oturma Elemanları		-Demir konstrüksiyon+ahşap oturmalık
Çeşme-Süs Havuzları	2	-(2 Tip)Süs Havuzu
Köprü	2	-(2 Tip) Yaya-Araç
Otobüs Durakları		-Tek levha halinde durak -Kapalı durak
İşaret Levhaları	2	
Reklam Panoları	4	-Özel firma reklam panosu
Döşeme Elemanları	1	-Renkli dekoratif karo
Bayrak ve Flama	2	-Resmi
Mazgal ve Bakım Kapakları		-Alt yapı bakım kapakları -Yağmur suyu mazgalları
Oyun ve Performans Elemanları	4	-(4 tip)Perfomans aletleri

Şekil 1. Amasya Kent Merkezi (Google Earth)
(Figure 1. Amasya City Center)

Şekil 2. Ziya Paşa Bulvarı- Atatürk Caddesi Haritası
Figure 2. Ziya Paşa Boulevard - Atatürk Avenue Map

Şekil 3-4. Yalı Boyu Promenatı (Gezi Yolu) Açık Mekan Düzenlemesi
Figure 3-4. Yalı Boyu Promenade Landscaping

Şekil 5-6-7-8. Yavuz Selim Meydanı Anıt ve Çevre Düzenlemesi
Figure 5-6-7-8 Yavuz Selim Square Monument and Landscaping

ŞEKİL 9-16. ZİYA PAŞA BULVARI AYDINLATMA ELEMANLARI TİPLERİ (8 tip)
(Figure 9-16 Ziya Paşa Boulevard Lighting Fixture Types (8 Types))

Şekil 9. (Tip1)Dörtlü Kavşak Aydınlatma Elm.
Type 9) Quad-Junction Lighting Fixture

Şekil10(Tip 2)Çoklu Kavşak Aydınlatma Elm.
Figure 10.(Type 2)Multi Junction Lighting Fixtures

Şekil11(Tip 3)Tekli Cadde Aydınlatma Elem.
Figure 11.(Type3) Single Lighting Fixture

Şekil12.(Tip 4)İkili Cadde Aydınlatma Elm
Figure12.(Type 4)Double Avenue Lighting Fixture

Şekil 13.(Tip 5)Dekoratif Aydınlatma Elm.
Figure13.(Type5)Decorative Lighting Fixture

Şekil 14.(Tip6)Dekoratif Aydınlatma Elm.
Figure 14(Type6) Decorative Lighting Fixtures

Şekil15.(Tip7)Dekoratif Aydınlatma Elm
Figure15(Type7)Decorative Lighting Fixture

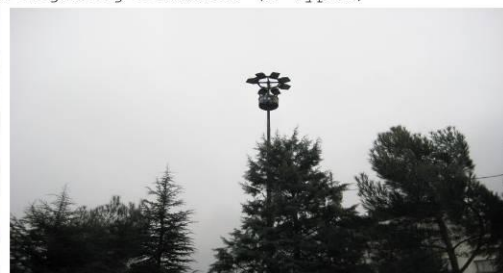

Şekil16.Dekoratif Aydınlatma Elm.(Tip8)
Figure 16.(Type 8)Decorative Lighting Fixture

ŞEKİL 17-21. ATATÜRK BULVARI AYDINLATMA ELEMANLARI (5tip)
Figures 17-21 Atatürk Boulevard Lighting Fixtures (5 types)

ŞEKİL17(Tip1).İkili cadde tipi Aydınlatma Elm
Figure 17.(Type 1)Double Avenue Lighting Fixture

Şekil 18(tip2)Çoklu Kavşak Aydınlatma Elm
Figure18(Type 2)Multi-Junction Lighting Fixture

Şekil 19. (Tip 3) Dörtlü Kavşak Aydınlatma Elm
Figure 19. (Type 3) Quad-Junction Lighting Fixture

Resim 20. Trafik Lambası (tip4)
Figure 20. (Type 4) Traffic Light

Şekil 21. (Tip 5) Tekli Cadde Tipi Aydınlatma Elm.
Figure 21. (Type 5) Single Avenue Lighting Fixture

ŞEKİL 22-26. ZİYA PAŞA BULVARI ÇÖP KUTUSU (5 tip)
Figures 22-26 Ziya Paşa Boulevard Trash Cans) (5 Types)

ŞEKİL 22. (Tip 1) Kapaksız Çöp Kutusu
Figure 22 (Type 1) Trash Can without Cover

Şekil 23. (Tip 2) Kapaksız Çöp Kutusu
23. (Type 2) Trash can without cover

Şekil 24. (Tip 3) Kapaklı Çöp Kutusu
Figure 24. Type 3) Trashcan with cover

Şekil 25. (Tip 4) Çöp Kumbaraları
Figure 25 (Type 4) Recycling Trash Boxes

Şekil 26. (Tip 5) Kapaksız Çöp Kutusu
Figure 26. (Type 5) Trash can without cover

ŞEKİL 27-28. ATATÜRK BULVARI ÇÖP KUTULARI (2 tip)

Figures 27-28 Atatürk Boulevard Trash Cans (2 Types)

Şekil 27. Çöp Kutusu (tip1)
Figure 27. Trash can (Type 1)

Şekil 28. Çöp kutusu (tip2)
Figure 28. Trash can (Type 2)

ŞEKİL 29-34. ZİYA PAŞA BULVARI BARIYER VE SINIRLANDIRMA ELEMANLARI (6 tip)

Figures 29-34. Ziya Paşa Boulevard Barrier and Restriction Elements (6 Types)

Şekil 29. (Tip 1) Park Etme Engeli
Figure 29. (Type 1) Parking Barrier

Şekil 30. (Tip 2) Hareketli Bariyer
Figure 30. (Type 2) Shifting Barrier

Şekil 31. (Tip 3) Sınırlandırma
Figure 31. (Type 3) Restriction

Şekil 32. (Tip 4) Sınırlandırma Elemanı
Figure 32. (Type 4) Restriction Element

Şekil 33. (Tip 5) Zincir Sınırlandırma
Figure 33. (Type 5) Restriction Chain

Şekil 34. (Tip 6) Sınırlandırma Elemanı
Figure 34. (Type 6) Restriction Element

ŞEKİL 35-36. ATATÜRK BULVARI BARIYER VE SINIRLANDIRMA ELEMANLARI (2 tip)

Figures 35-36 Atatürk Boulevard Barrier and Restriction Elements (2 Types)

Şekil 35. (Tip 1) Sınırlandırma Elemanı Şeffaf
Figure 35. (Type 1) Restriction Element - Transparent

Şekil 36. Sınırlandırma Elemanı
Figure 36. Restriction Element

Şekil 37-39. ZİYA PAŞA BULVARI BÜFELER (3 tip)
Figures 37-39 Ziya Paşa Boulevard Kiosks (3 Types)

Şekil 37. (Tip 1) Büfe
Figure 37. (Type 1) Kiosk

Şekil 38. (Tip 2) Büf
Figure 38. (Type 2) Kiosk

Şekil 39. (Tip 3) Büfe
Figure 39. (Type 3) Kiosk

Şekil 40. ZİYA PAŞA BULVARI TELEFON KABİNİ
Figure 40. Ziya Paşa Boulevard Telephone Booth

Şekil 40. (Tip 1) İki taraflı Tek Kabinli Telefon Kabini
Figure 40. (Type 1) Two-sided, Single Cabinet Telephone Booth

Şekil 41. ATATÜRK BULVARI TELEFON KABİNİ (tek tip)
Figure 41. Atatürk Boulevard Telephone Booth (Single Type)

Şekil 41. (Tip 2) Tek Taraflı Telefon Kabini
Figure 41. (Type 2) Single-sided Telephone Booth

Şekil 42-45. ZİYA PAŞA BULVARI ÇİÇEK LİK TİPLERİ (4 tip)
Figure 42-45. Ziya Paşa Boulevard Flowerpot Types (4 types)

Şekil 42.Çiçeklik (Tip1) Şekil
Figure 42.Flowerpot (Type 1)Figure

43.Çiçeklik (Tip 2)
43.Flowerpot (Type 2)

Şekil 44.Çiçeklik (Tip 3)
Figure 44.Flowerpot (Type 3)

Şekil 45.Çiçeklik (Tip 4)
Figure 45. Flowerpot (Type 4)

Şekil 46. (Tip 1)Çiçeklik
Figure 46. (Type 1) Flowerbed

ŞEKİL 47-52.ZİYA PAŞA BULVARI HEYKEL VE PLASTİK ÖĞE VE PERGOLA
FIGURE 47-52. ZİYA PAŞA BOULEVARD STATUES AND DECORATIVE ITEM AND PERGOLA

Şekil 47. Bayezit Meydanı Anıt (Tip 1)
Figure 47. Bayezit Square Monument (Type 1)

Şekil 48.(Tip 2)Gezi Yolu Plastik Öge
Figure 48.(Type 2) Promenade DecorativeItemItem

Şekil 49.(Tip 3)Gezi Yolu Plastik Öge
Figure49.(Type3)Promenade DecorativeItemItem

Şekil 50.(Tip 4)Gezi Yolu Plastik Öge
Figure 50.(Type 4)Promenade Decorative Item

Şekil 51. (Tip 5) Gezi Yolu Plastik Öğe
Figure 51. (Type 5) Promenade Decorative Item

Şekil 52. (Tip 6) Gezi Yolu Plastik Öğe
Figure 52. (Type 6) Promenade Decorative Item

ŞEKİL 53. ZİYA PAŞA BULVARI PERGOLA (TEK TİP)
FIGURE 53. ZİYA PAŞA BOULEVARD PERGOLA (SINGLE TYPE)

Şekil 53. Gezi Yolu Pergola
Figure 53. Promenade Pergola

ŞEKİL 54-57. ATATÜRK BULVARI HEYKEL VE PLASTİK ÖĞELER
FIGURE 54-57. ATATÜRK BOULEVARD MONUMENTS AND DECORATIVE ITEMS

Şekil 54. (Tip 1) Plastik Öğe
Figure 54. (Type 1) Decorative Item

Şekil 55. (Tip 2) Plastik Öğe
Figure 55. (Type 2) Decorative Item

Şekil 56. (Tip 3) Plastik Öğe
Figure 56. (Type 3) Decorative Item

Şekil 57. (Tip 4) Plastik Öğe
Figure 57. (Type 4) Decorative Item

ŞEKİL 58-61. ZİYA PAŞA BULVARI OTURMA ELEMANLARI (3 TİP)
FIGURE 58-61. ZİYA PAŞA BOULEVARD SITTING ELEMENTS (3 TYPES)

Şekil 58. (Tip 1) Oturma Elemanı
Figure 58. (Type 1) Sitting Element

Şekil 59. (Tip 2) Oturma Elemanı
Figure 59. (Type 2) Sitting Element

Şekil 60.(Tip 3)Oturma Elemanı
Figure 60.(Type 3) Sitting Element

Şekil 61.Oturma Elemanı
Figure 61. Sitting Element

ŞEKİL 62-67. ZIYA PAŞA BULVARI HAVUZ -ÇEŞMELER (5tip)

Figure 62-67. Ziya Paşa Boulevard Pools- Fountains (5 types)

Şekil 63.(Tip 1)HavuzŞekil
Figure 63.(Type 1)PoolFigure

64.(Tip 2)Havuz
64.(Type 2)Pool

Şekil 65.(Tip 3)Çeşme
Figure 65.(Type 3)Fountain

Şekil 66.(Tip 4)Çeşme
Figure 66.(Type 4)Fountain

Şekil 67.(Tip 5)Çeşme
Figure 67.(Type 5) Fountain

ŞEKİL 68-69. ATATÜRK BULVARI ÇEŞME (2 TİP)

FIGURE 68-69.ATATÜRK BOULEVARD FOUNTAIN (2 TYPES)

Şekil 68.Çeşme (Tip 1)
Figure 68.Fountain (Type 1)

Şekil 69.Çeşme (Tip 2)
Figure 69.Fountain (Type 2)

Şekil 70-73. ZİYA PAŞA BULVARI KÖPRÜLER (4 köprü)
FIGURE 70-73. ZİYA PAŞA BOULEVARD BRIDGES (4 BRIDGES)

Şekil 70. Künç Köprü [1]
Figure 70. Künç Bridge 1

Şekil 71. Köprü [2]
Figure 71. Government Bridge 2

Şekil 72. (Hatuniye) Alçak Köprüsü (3)
Figure 72. (Hatuniye) Low Bridge (3)

Şekil 73. İstasyon Köprüsü
Figure 73. Station Bridge (4)

Şekil 74-75. ATATÜRK BULVARI YAYA KÖPRÜSÜ
Figure 74-75. ATATÜRK BOULEVARD PEDESTRIAN OVERPASS

Şekil 74-75. Atatürk Bulvarı Yaya üst Geçiti
Figure 74-75. Atatürk Boulevard Pedestrian Overpass

ŞEKİL 76-77. ATATÜRK BULVARI OTOBÜS DURAKLARI
FIGURE 76-77. ATATÜRK BOULEVARD BUS-STOPS

Şekil 76 (Tip 1) Tek Levha Otobüs Durağı
Figure 76 (Type 1) Single Signboard Bus-stop

Şekil 77. Üstü Plastik Örtü Otobüs Durağı
Figure 77. Bus-stop with Plastic Covering

Şekil.78-79. ZİYA PAŞA BULVARI İŞARET VE YÖNLENDİRME ELEMANLARI (2 tip)
FIGURE 78-79. ZİYA PAŞA BOULEVARD SIGNS AND DIRECTING ELEMENTS (2 TYPES)

Şekil 78. (Tip 1) Yönlendirme Levhası
Figure 78. (Type 1) Directing Sign

Şekil 79. (Tip 2) Trafik İşaret Elemanı
Figure 79. (Type 2) Traffic Sign Element

ŞEKİL 80-81. ATATÜRK BULVARI YÖNLENDİRME LEVHASI (2 TİP)
FIGURE 80-81. ATATÜRK BOULEVARD DIRECTİNG SIGN (2 TYPES)

Şekil 80. (Tip 1) Yönlendirme Levhası
Figure 80. (Type 1) Directing Signboard

Şekil 81. (Tip 2) Yönlendirme Levhası
Figure 81. (Type 2) Directing Signboard

ŞEKİL 82-84. ZİYA PAŞA BULVARI REKLAM PANOSU (3 TİP)
FIGURE 82-84. ZİYA PAŞA BOULEVARD BILLBOARDS (3 TYPES)

Şekil 82. (Tip 1) Yüksek D. dörtgen Reklam Panosu
Figure 82. (Type 1) Rectangular High Billboard

Şekil 83. (Tip 2) D. dörtgen Reklam Panosu
Figure 83. (Type 2) Rectangular Billboard

Şekil 84. (Tip 3) Özel Firma Reklam Panosu
Figure 84. (Type 3) Private Company Billboard

ŞEKİL 85-86. ATATÜRK BULVARI REKLAM PANOLARI ve TABELALAR
FIGURE 85-86 - ATATÜRK BOULEVARD BILLBOARDS AND SIGNBOARDS

Şekil 85. Tabelalar
Figure 85. Signboards

Şekil 86. Reklam panosu
Figure 86. Advertisement Signboard

ŞEKİL 87-91.ZİYA PAŞA BULVARI YAYA KALDIRIMI DÖŞEME KAPLAMASI (5 tip)
FIGURE 87-91.ZİYA PAŞA BOULEVARD PAVEMENT FLOOR COVERING(5 TYPES)

Şekil 87. (Tip 1) Zemin Kaplaması
Figure 87. (Type 1) Floor Covering

Şekil 88. (Tip 2) Zemin Kaplaması
Figure 88 (Type 2) Floor Covering

Şekil 89. (Tip 3) Zemin Kaplaması
Figure 89. (Type 3) Floor Covering

Şekil 90. (Tip 4) Zemin Kaplaması
Figure 90. (Type 4) Floor Covering

Şekil 91. (Tip 5) Zemin Kaplaması
Figure 91. (Type 5) Floor Covering

ŞEKİL 92. ATATÜRK BULVARI DÖŞEME KAPLAMASI ()
Figure 92. Atatürk Boulevard Floor Covering

Şekil 92. (Tip 4) Zemin Kaplaması
Figure 92. (Type 4) Floor Covering

ŞEKİL 93-94. ZİYA PAŞA BULVARI BAYRAK VE FLAMA DİREKLERİ (2 tip)

Figure 93-94. Ziya Paşa Boulevard Flag and Steamer Pillars (2 Types)

Şekil 93. Flama Direği (Tip 1)
Figure 93. Steamer Pillar (Type 1)

Şekil 94. Bayrak Direği (Tip 2)
Figure 94. Flag Pillar (Type 2)

ŞEKİL 95. ZİYA PAŞA BULVARI-ATATÜRK BULVARI (Bakım-Onarım MazgalKapakları)
FIGURE 95. ZİYA PAŞA BOULEVARD-ATATÜRK BOULEVARD (MAINTENANCE & GUTTER COVERS)

Şekil 95. Dökme pik yağmur suyu tahliye ızgarası
Figure 95. Molten Cast Iron Rain Water Discharge Grill

ŞEKİL 96. ATATÜRK BULVARI OYUN ELEMANI

FIGURE 96. ATATÜRK BOULEVARD GAME ELEMENT

Şekil 96. Oyun Elemanı
Figure 96. Game Element